

STARÉ NÁZVY TEHELNÍ

MARIÁN ČURNÝ

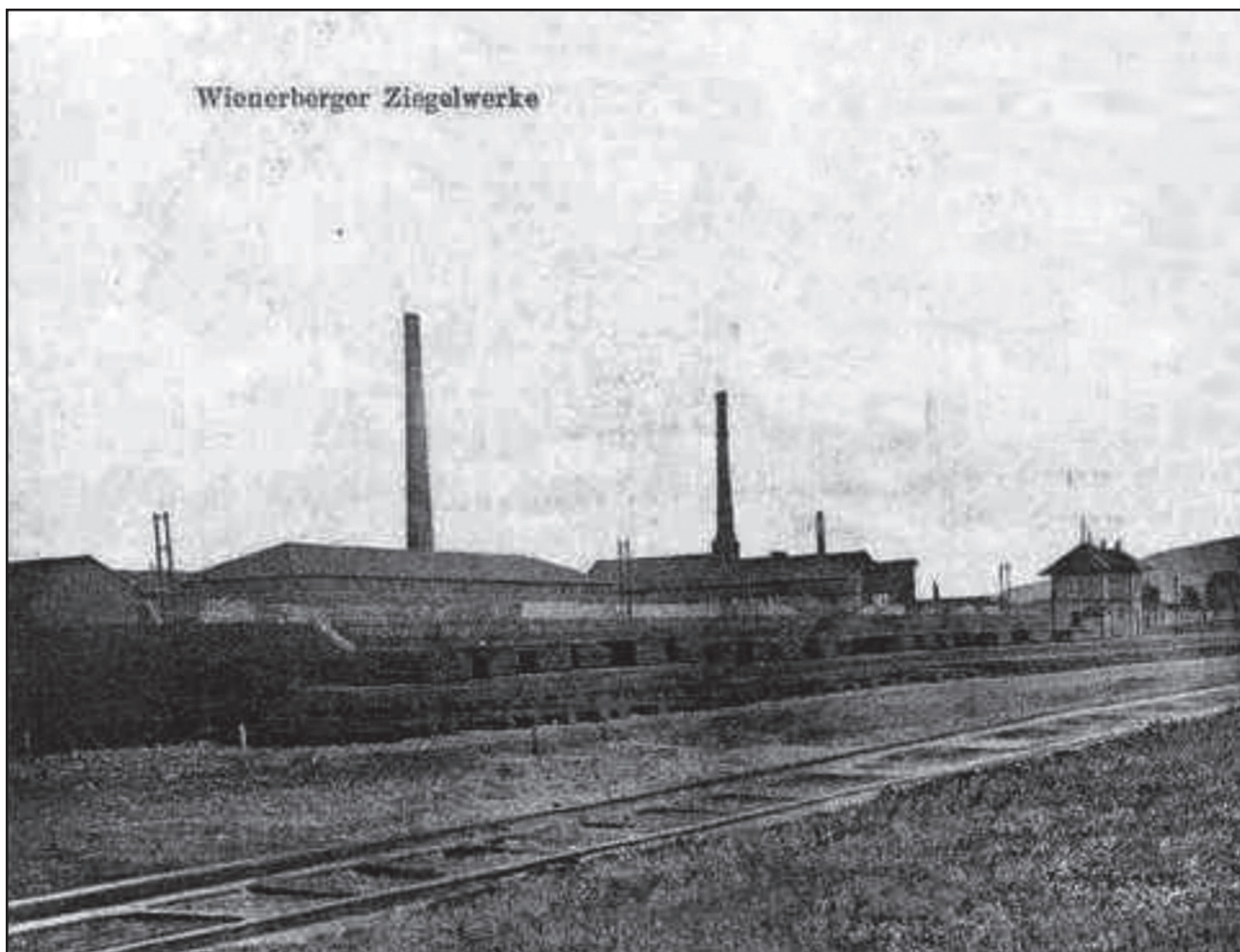
Snáď každé odvetvie výroby, či už ručnej alebo fabrickej – priemyselnej, má svoje hmotné i nehmotné čaro, v obidvoch prípadoch však iba s obmedzenou dobou trvania. Pri pozornejšom pohľade do nedávnej minulosti našich miest a obcí sa postupne ukazuje zaujímavá a spletitá sieť výrobných podnikov, firiem, ktoré počnúc záverom 19. storočia predstavovali rodiaci sa uhorský priemysel, chemický, potravinársky, metalurgický, sklársky, stavebný a ostatné. Mnohé z podnikov, ktoré vznikli práve v tomto období, si napriek markantným zmenám vynúteným novým politickým a hospodárskym smerovaním Československa po roku 1948, zachovali svoju tradíciu (napríklad závod Karpátia v Prievidzi; Besse 1965). V porovnaní s krajinami s kontinuitou slobodného hospodárskeho podnikania však minimálnu. Iné podniky zase nemali dlhšieho trvania, ktoré bolo v mnohých prípadoch iba epizodické. Samostatnou kategóriou boli podniky často existujúce na polo priemyselnej, čisto rodinnej báze, ktorých trvanie nepresiahlo ani jednu generáciu. Poznanie nielen bližších podrobností, ale aj osnovných faktov o existencii a produkcii načrtnutých druhov podnikov zostáva aj naďalej uzatvorené v nespracovaných fondoch našich archívov.

Takmer každodennou praxou hlavne v muzeológii a archeológii post-medieválneho obdobia je kontakt s predmetmi materiálnej kultúry, ktoré všetkými znakmi preukazujú, že ide o produkty nie až tak dávnych, no paradoxne neznámych výrobcov. Mnohé z výrobkov nesú mená, značky a symboly výrobcov, no ich identifikácia a zaradenie aj napriek tomu zostávajú naďalej nejasné a v mnohých prípadoch sporné. Hĺbku našej doterajšej neschopnosti podčiarkuje aj fakt, že nevieme v celistvej forme reflektovať ani stav z obdobia 1. ČSR. Pre tehliarske podniky po roku 1918, ktorým je venovaný tento príspevok, bol príznačný na jednej strane plynulý prechod časti väčších prevádzok do ekonomického prostredia 1. ČSR a zánik niektorých, ktorých vlastníctvo nekorešpondovalo s nastávajúcimi pomermi v Československu (nazvime ho „maďarský a šľachtický kapitál“) a na strane druhej vznik nových prevádzok, ktorých stav sa ustálil viac-menej po polovici 30. rokov v súvislosti s dopadom celosvetovej hospodárskej krízy.

Stanoviť presný počet tehliarskych prevádzok na území Slovenska po roku 1900 je možné opäť iba rámcovo, pričom najmeritórnejšími prameňmi sú iba niektoré čiastkové údaje. Dobrým prehľadom, informujúcim nás o majiteľoch a názvoch tehelní v Uhorsku, je zoznam majiteľov a nájomcov tehelní z roku 1892 (Jekelfalussy 1892, 1745-1754, 2038, 2039, 2074, 2322-2324). Pri podrobnejšom štúdiu tohto dokumentu zameranom na územie dnešného Slovenska v ňom môžeme nájsť tehelne na 121 lokalitách (tab. 1). Ďalej napríklad v súčte rómskeho obyvateľstva z roku 1893 sa uvádza aj počet rómskych tehliarskych pracovníkov, ktorých bolo v tomto období 15 000 (Kollárová 2003, 808). V roku 1900 pracovalo v Bratislavskej župe v 70 lokalitách 835 tehliarov a v Nitrianskej župe to bolo v 85 lokalitách 499 tehliarov. R. Kopin (1999, 131) uvádza odborný odhad, podľa ktorého bol v roku 1900 počet pracovníkov v tehliarstve 2 895 osôb, v roku 1910 asi 3 965 osôb. V roku 1912 pracovalo na Slovensku 467 tehelní (Kosiba b. r. v.) a v roku 1930 to bolo už 489 závodov na výrobu tehliarskeho tovaru s celkovým počtom 6 292 pracovníkov (Herman 1980, 165, pozn. 2). Snáď najvýznamnejším prameňom sú štatistické údaje o počte tehelní zobrazené na mape tehelní z roku 1900 (Kaľavský 1990, 26). Doposiaľ jediným komplexným pohľadom do problematiky sumarizácie tehliarskych podnikov na Slovensku v prvej polovici 20. storočia je štúdia J. Hermana *Tehelne na Slovensku* (2004, 13–16), ktorá prináša celý rad nových informácií. V ucelenejšej podobe poskytuje aspoň jednoduchý výpočet tehelní a ich majiteľov vo viacerých časových horizontoch od začiatku 20. storočia po ich zoštátnenie po roku 1948. Na druhej strane však neumožňuje ďalšie bádanie, pretože autor neuvádza zoznam čerpaných prameňov a použitej literatúry (Čurný 2005). Na základe podrobnejšieho štúdia predmetnej problematiky v rámci menších regiónov (napríklad Čurný 2006; Urminský 2006a, 2006b) je zrejme, že publikovaný stav je značne neúplný a postihuje najmä väčšie nesezónne tehliarske prevádzky.

V súvislosti s antisemitskou politikou Slovenského štátu sa v roku 1940 začalo s likvidáciou podnikov Židov, ktorá spočívala v „zaistení“ hnutelného majetku pôvodného vlastníka, jeho súpisu, ocenení a speňažení v tzv. likvidačnej lehote. Nedávno zverejnil Ústav pamäti národa na svojej webovej stránke zoznam arizovaných podnikov, medzi ktorými nachádzame spolu dvadsaťpäť tehliarskych podnikov v pôvodne židovskej držbe (tab. 2).

Doplnením a rozšírením štúdie J. Hermana, viažucim sa na záver existencie súkromného vlastníctva, je tento príspevok. V archíve Archeologického ústavu SAV v Nitre sa pod č. j. 109/1961 nachádza dokument s názvom *Informácie o starých názvoch tehelní a hliníkov*. Vypracovaný bol neznámym pracovníkom niekdajších Západoslovenských tehelní, n. p. v Trenčíne (podpis nečitateľný) na základe žiadosti vtedajšieho riaditeľa AÚ SAV v Nitre, doc. Antona Točíka, resp. dr. Juraja Bárta. Archeologická prax sa niekoľkokrát presvedčila o tom, že práve ťažba tehliarskych surovín v hliníkoch často porušila alebo zničila archeologické lokality. Na ilustráciu je možné uviesť napríklad lokality vo Veselom, Krakovanoch-Strážach, Bajči, Výčapoch-Opatovciach, Topoľčanoch, Giraltovcich, Senci a ďalšie. Zrejme toto vedomie viedlo k prezieravému kroku, aby AÚ SAV v Nitre získal evidenciu o tehelních a hliníkoch a to aj o takých, v ktorých sa už

Obr. 1 – Wienerbergerovské tehelne v Devínskej Novej Vsi na začiatku 20. storočia (podľa www.devinska.sk)

vtedy nepracovalo. Potrebné to bolo aj z dôvodu sprehľadnenia situácie vzniknutej po znárodnení podnikov stavebného priemyslu. Znárodnenie prebehlo v dvoch základných etapách – najprv boli znárodnené podniky s celoročnou prevádzkou a s počtom zamestnancov väčším ako 50 a následne boli znárodnené aj ostatné tehliarske podniky, z ktorých väčšia časť prešla do správy existujúceho národného podniku Slovenské tehelne Pezinok a len najmenšie výrobné prešli do riadiacej sféry okresných podnikov miestneho priemyslu (Kopin 1999, 132, 133). V roku 1948 vzniklo päť základných národných podnikov (Západoslovenské tehelne, n. p., Východoslovenské tehelne, n. p., Ponitrianske tehelne, n. p., Ipelské tehelne, n. p. a Severoslovenské tehelne, n. p.) s viacerými divíziami, napríklad Trenčín I–III (predtým tehelne Urbánkova na Soblahovskej ulici v Trenčíne, Goldnerova a Schlesingerova v Zamarovciach, tehelňa Prvej bratislavskej župnej banky v Zamarovciach, Polláková v Trenčíne a Singerova v Zamarovciach). V roku 1959 došlo k preradeniu aj malých komunálnych tehelní spod správy okresných podnikov pod správu národných podnikov, avšak mnoho z nich, najmä zastaraných a ekonomicky málo prospešných, bolo v ďalších rokoch zrušených (Kopin 1999, 134). Predmetný dokument pozostával zo 468 kartotečných lístkov s uvedeným názvom obce a tehelne, ktorým bolo spravidla meno majiteľa. V niekoľkých prípadoch sa ako názov tehelne uvádza napríklad ČSSZ – Československé stavebné závody; MNV, t. j. Miestny národný výbor; NS – Národná správa; US – urbárske spoločenstvo a pod. Dokument zachytáva už aj výsledok prvej etapy zoštátnenia tehliarskych podnikov. Domnievam sa, že predkladaný súpis vo veľkej miere zachytáva vlastníctvo tehelní reálne v závere existencie 1. ČSR, resp. počas Slovenského štátu, nakoľko po voľbách v roku 1946, resp. po komunistickom prevrate vo februári 1948 už k výraznejším vlastníckym zmenám nedochádzalo (na významné podniky bola uvalená národná správa).

Po Druhej svetovej vojne bolo stavebníctvo rozdrobené do malých súkromných firiem s nevelkou materiálno–technickou základňou. Stavební podnikatelia zväčša podnikali len v letných mesiacoch a s prevažne nekvalifikovanými poľnohospodárskymi robotníkmi. V povojnovom čase bolo treba urýchlene obnoviť a rekonštruovať zničené závody, cesty, obytné budovy a súčasne zabezpečiť výstavbu nových výrobných prevádzok. Malé súkromné firmy na tieto náročné úlohy industrializácie kapacitne nestačili. Súkromné stavebné podniky aj preto, ale najmä pre charakter svojho vlastníctva boli po februári 1948 v zmysle zákona 121/48 Zb. všetky znárodnené, ak počet ich pracovníkov dosiahol 50 osôb. Do konca roku 1948 bola väčšina stavebných podnikov znárodnená, takže súkromný sektor v stavebnej výrobe predstavoval už len 10 % kapacity. Stavebníctvo sa tak sformovalo do samostatného výrobného odvetvia, organizačne bolo začlenené

Obr. 2 – Tehelňa vo Fabianke po 2. svetovej vojne (podľa www.tehelne.sk)

do špecializovaných podnikov na priemyselnú, bytovú a inžiniersku výstavbu (Vaníková 1993, 122).

O mnohých tehelnách, ktorých sa čiastočne dotýka aj dokument *Informácie o starých názvoch tehelní a hliníkov*, vieme niektoré rozširujúce informácie aj z ďalšej literatúry. Na nasledujúcich stránkach poskytujem prehľad týkajúci sa hlavne údajov o dobe ich vzniku, vlastníckych vzťahov, výrobného sortimentu, strojového vybavenia a doby ich znárodnenia. Usporiadané sú abecedne a rozdielne množstvo podávaných informácií je výsledkom stavu štúdia autora v predmetnej oblasti.

Banská Bystrica (okr. Banská Bystrica)

V Banskej Bystrici a jej blízkom okolí boli v minulosti tri malé tehelne, ktoré produkovali plnú tehlu v letnej sezóne. Pre nerentabilnosť tieto zanikli a zostal iba jeden podnik, ktorého začiatky sa datujú do roku 1900. Na blízkom okolí boli tehelne aj v Kráľovej a v Slovenskej Lupči. Zakladateľom organizovanej tehliarskej výroby v Banskej Bystrici bol podnik *Pohronská strojná tehelňa Mende a spol. so sídlom v Banskej Bystrici*. Jeho vlastníckmi až do zoštátnenia v roku 1948 boli Emil Mende a Štefan Áč (Blaho 1971, 61).

Batizovce (okr. Poprad)

Nie je presne známe, kedy v Batizovciach vznikla tehelňa, postavená na záhrade za Krejnosom. Tu sa okrem tehál s vypuklým vročením vyrábali aj drenážne rúrky. Dali si ju postaviť arendátori Židia kvôli opravám budov. Bolo to pravdepodobne v roku 1923, ako nás o tom presvedča údaj, že vtedy s výrobou tehál začali Ján a Samuel Šolísovci s dvomi robotníkmi. Okolo roku 1935 výroba tehál v obci skončila a na jej miesto nastúpila tehelňa firmy Baťa vo Svite. Závod Batizovce na výrobu plných tehál postavili v roku 1940, surovinou boli pleistocénne svahové hliny a zvetrané paleogénne bridlice. Túto hlinu nachádzajúcu sa pri ceste medzi cintorínom a tehelnou ponúkala obec baťovskej tehelni ako protihodnotu za dodávku tehál (Soják 2004, 22, 98, 159).

Borský Svätý Jur (okr. Senica)

Na konci 19. storočia bola na rozhraní chotárov Sekule, Moravský Svätý Ján a Borský Svätý Jur stará tehelňa. Novú potom založila v Borskom Svätom Jure rodina Procházková z Lanžhota (Zajíčková 2007). V Borskom Svätom Jure vyrábali od roku 1932 ručne v letných mesiacoch plnú tehlu. Na sušenie výliskov slúžili kôlne a na pálenie kruhová pec. V roku 1959 prevzali tehelňu Západoslovenské tehelne, n. p. Pezinok (Slimák a kol. 1976, 27).

Borský Mikuláš (okr. Senica)

V období 1. ČSR tu pracovné príležitosti okrem škrobárne poskytovala aj tehelňa (Fordinálová 1994, 17).

Bratislava-Devínska Nová Ves (okr. Bratislava)

Podľa archívnych prameňov s tehliarskou výrobou v Bratislave-Devínskej Novej Vsi začala už v roku 1870 bratislavská rodina Rösslerovcov. Bola to ručná poľná tehelňa. Na prelome storočí prevzala tehelňu viedenská firma Wienerberger Ziegelein (obr. 1), ktorá inštalovala prvý šnekový lis a na pohon použili parný stroj. V roku 1909 dali do prevádzky prvú kľukatú 18-komorovú pec a prikúpili nové stroje, ktoré rozšírili sortiment výrobkov. Počas prvej svetovej vojny v tehelni pracovali talianski zajatci, ktorí dopomohli k rozšíreniu výrobného sortimentu. V roku 1920 vyrábala tehelňa až 40 druhov tehliarskych výrobkov, zároveň bola odkúpená a začlenená do Slovenských akciových tehelní so sídlom v Hodoníne (Munzar 1923, 237, 238). V roku 1925 postavili ďalšiu kruhovú pec. Vybavenie tehelne sa naďalej modernizovalo. Po vzniku 1. ČSR nový majiteľ tehelne otvoril nový hliník, kde sa od roku 1929 hlina ťažila korčekovými bágami a tiež urobil rozsiahlu rekonštrukciu, takže produkcia za rok predstavovala 10 mil. tehliarskych jednotiek (Zlochová 1998). V rokoch 1931 a 1936 vyvolala v tehelni rastúca hospodárska kríza prvé mzdové nepokoje a štrajky. V prvej etape znárodnenia v roku 1946 bola tehelňa znárodnená (Slimák a kol. 1976, 16, 17).

Breznička (okr. Poltár)

Tehelňa v Brezničke vznikla v roku 1897 na majetku Szentivánovcov, ktorí dali podnet k výrobe tehál. V roku 1904 od nich tehelňu odkúpil Košťálka so spoločníkmi Tauszom a Raichmanom. Od roku 1908 patrila tehelňa majiteľom Herczogovi a Kohnovi. V roku 1910 bolo v miestnej tehelni a výrobní škridiel zamestnaných 39 pracovníkov (Alberty – Sloboda 1989, tab. 3). Časť majetku odkúpili bratia Križovci z Brezničky a od roku 1927 im už patrí celá tehelňa. V tom istom roku tehelňa vyhorela. V rokoch 1940-1942 bola postavená kruhová pec s kapacitou 440 m³. Do tej doby mal podnik iba poľné pece, tzv. báne. Základom pre znárodnenie v roku 1948 bol podnik *Bratia Križo, továreň na škridlu a tehly v Brezničke* (Blaho 1971, 69).

Dobrá (okr. Trenčín)

Tehelňu v Dobrej založili v roku 1899 na sezónnu výrobu plnej tehly do foriem. Sušili ju na voľnom priestranstve a páliu v poľnej peci. Neskôr postavili kruhovú pec, ktorá slúžila aj po znárodnení v rokoch 1945-1947 (Slimák a kol. 1976, 24).

Dojč (okr. Senica)

V 19. storočí bola v Dojči pri Senici založená nová tehelňa v chotárnej časti Úrebrí. Chotárny názov Stará ciheuňa dokladá existenciu tehelne aj predtým. Tehelňa pracovala do 30. rokov 20. storočia (Zajíčková 2007).

Fabianka (dnes Lučenec, okr. Lučenec)

S výrobou tehál tu ešte pred prvou svetovou vojnou začal statkár Leopold Sacher, ktorý vlastnil okolité pozemky a pustatinu Fabianka. Výroba sa spočiatku robila ručne do drevených foriem a neskôr primitívnym strojovým zariadením. Výlisky sa sušili len na voľných priestranstvách a vypaľovali v milieroch. Neskôr bola postavená kruhová pec. Počas druhej svetovej vojny bola výroba zastavená, majiteľ bol aj s rodinou deportovaný. Po obnove ťažko poškodeného závodu (obr. 2) sa s výrobou začalo až v roku 1957, v roku 1960 bol podnik prevedený pod n. p. Lučenec (Blaho 1971, 44).

Filakovo (okr. Lučenec)

Prvým výrobcom tehál vo Filakove a zakladateľom tehelne bol v roku 1890 gróf Stefáni. V tehelni sa ročne vyprodukovalo 600-800 tisíc kusov tehál a škridiel. Závod mal pásmový lis a stroje poháňal parný stroj. Sušenie sa robilo v kôlnach a výpal v milieroch. V roku 1910 pracovalo v miestnej tehelni 37 pracovníkov (Alberty - Sloboda 1989, tab. 3). Neskôr sa vystriedalo viacero majiteľov, až výroba prešla do družstva, ktoré bolo vytvorené z bývalých zámožnejších občanov Filakova. Základom pre znárodnenie, ktoré sa uskutočnilo v roku 1948 bol podnik *Tehelňa a nákupňa hmôt, družstvo stavebných živnostníkov, s. r. o. Filakovo*. Poslednými členmi správy družstva boli Ladislav Braun, Arpád Cibuľa a Dr. Gejza Hajóš (Blaho 1971, 46, 47).

Gbelce (okr. Nové Zámky)

Pôvodnú ručnú tehelňu s poľnou pecou v Gbelciach postavili v roku 1920. V rokoch 1931-1932 postavili kruhovú pec, lisovňu a prírodné sušiarne – kôlne. Jej ročná kapacita bola necelý jeden milión plných tehál. Tehelňu v roku 1948 znárodnili a v roku 1950 začlenili do Ponitrianskych tehelní, n. p. Zlaté Moravce (Jenis a kol. 1975, 49).

Gbely (okr. Skalica)

Tehelňa v Gbeloch bola malým závodom na sezónnu a prevažne ručnú výrobu plnej tehly, založeným v roku 1905 miestnym krčmárom Hermanom Armínom Grünmandlom. V roku 1939 tehelňu kúpil Prof. MUDr. Konštantín Čársky, miestny rodák a významný chirurg. V roku 1948 ju prevzal miestny podnik Nafta, ktorý ho zrekonštruoval a vybavil

Obr. 3 – Hrnčiarske Zalužany. Dedinská tehliarska pec. Stav v roku 1970 (podľa Milov 1970, 33)

lisovňou, Kellerovými sušiarňami a kruhovou pecou. V roku 1958 bola tehelná začlenená do Západoslovenských tehelní, n. p. Pezinok (Slimák a kol. 1976, 27). Za Grünmandlového vlastníctva tehelná značila tehly značkou HG. Okrem tejto bola v poli Záhumenica smerom na Farské ešte Lechpérova tehelná, ktorá však skoro zanikla. K známym tehliarským rodinám, bývajúcim priamo v Grünmandlovej tehelni patrili rodiny Uhrincov, Váľkov a Včelkov (Chochoľáčková 1992, 24).

Hajnáčka (okr. Rimavská Sobota)

V roku 1905 založil malú výrobnú tehál statkár Sarlay Somom. Asi v roku 1930 ju odkúpila firma Leder a spol. Poslednými majiteľmi, ktorým bola v roku 1948 tehelná znárodnená, boli asi od roku 1936 Eugen Braun a Náthan Stein. Základom podniku pri znárodnení bol podnik *Tehelná v Hajnáčke, Braun a Stein so sídlom v Hajnáčke* (Blaho 1971, 48).

Hrnčiarske Zalužany (okr. Poltár)

Obec Hrnčiarske Zalužany je známa starými keramickými tradíciami. Typická tu bola výroba tehál a tehliarskych výrobkov, najmä krytiny svetlej farby. Uprostred obce stáli samostatné pece na pálenie tehál a keramiky (obr. 3). Boli to tunelové pece, na jednej strane ohnisko na drevo, odkiaľ sa hnal teplý vzduch s dymom cez tunel, v ktorom boli uložené tehly. V roku 1958 boli v prevádzke ešte dve pece, v roku 1970 už iba jedna. V roku 1889 postavil rimavskosobotský advokát Sütö v Hrnčiarskych Zalužanoch tehelnú, ktorú po jeho smrti spravovala vdova Štefánia Sütöová. Tehelná zanikla pred prvou svetovou vojnou. Produkovala široký sortiment výrobkov, obvyčajne i šamotové tehly, škridly, drenážne rúrky, obkladačky a iné, ktoré sa vyvážali do Rakúska, Rumunska, Bulharska, Poľska, Juhoslávie, Maďarska a Nemecka. Na základe kvalitnej hliny a skúseností samostatných podnikateľov, hrnčiarskych remeselníkov a robotníkov bola v roku 1950 v Hrnčiarskych Zalužanoch založená priemyselná družstevná výroba, a to vo výrobnom družstve Šamotka (Milov 1970, 12, 13, 25).

Ilava (okr. Ilava)

Listinný doklad o jestvovaní ilavskej tehelne sa nachádza už v mestskom protokole z roku 1751 a v zápise zo dňa 19.11.1845. Prvým známym majiteľom ilavskej tehelne bol gróf František Königsegg. Ručne vyrábané plné tehly sa najskôr vypaľovali v poľnej peci, neskôr v stabilnej žiarovej peci, ktorá bola v roku 1950 zbúraná. V roku 1908 bola postavená nová moderná pec typu Hoffmann. V roku 1916 gróf Königsegg predal svoje majetky aj s tehelnou budapeštianskej

Magyar Földhitelbank. Od roku 1929 bola majiteľkou ilavskej tehelne Dunajská banka z Bratislavy, ktorá ju v tom istom roku predala spolujiteľom Júliusovi Kohnovi z Ilavy a Samuelovi Smatanovi z Trenčianskej Teplej. V rokoch 1939 až 1940 sa správcom tehelne stal Vojtech Remešík, čoskoro však tehelňu prebrali spolujatelia Vojtech Remešík a Bohumil Kolík z Ilavy, ktorí v roku 1942 do tehelne zaviedli strojovú výrobu tehál. V roku 1959 bola tehelňa v Ilave začlenená do n. p. Severoslovenské tehelne Žilina (Grámer – Klobucký – Majerech 1975, 61, 62).

Ivanka pri Nitre (okr. Nitra)

S tehliarskou výrobou v Ivanke pri Nitre začal v roku 1938 Anton Sopčák (Keresteš 2003, 150), postupne vystaval sušiarne – kôlne a v roku 1946 postavil aj malú kruhovú pec. Od roku 1950 prešla tehelňa s ročnou kapacitou 400 tisíc tehál pod správu stavebného podniku v Nitre a v roku 1959 prevzal tehelňu n. p. Ponitrianske tehelne Zlaté Moravce (Jenis a kol. 1975, 44).

Jesenské (okr. Rimavská Sobota)

V okolí neskoršieho tehliarskeho závodu v Jesenskom bola v období 1. ČSR prevádzaná len ručná domácka výroba tehál vo veľmi malých množstvách. Jej právna norma nie je známa, keďže živnostenský register býv. Okresného úradu vo Felendinciach (Jesenské) bol zničený počas druhej svetovej vojny. Od roku 1959 patrila tehelňa do n. p. Lučenec (Blaho 1971, 52).

Kurima (okr. Bardejov)

Tehliarsku výrobu v Kurime je potrebné predpokladať už v prvej tretine 19. storočia, kedy bola vystavaná kúria rodiny Szirmayovcov zrejme z miestnych tehál. Stará tehelňa, ktorá produkovala v období 1. ČSR, bola pod cintorínom v blízkosti rómskej osady. Tehly sa tu ručne vyrábali a opatrovali vtláčenou značkou „kuryma“ asi do druhej svetovej vojny, kedy sa výroba zastavila. Potom sa ťažba hliny a výroba tehál presunula do novej tehelne na dnešnej Tehelnej ulici. Tehly vyrábali ručne vo formách miestni Rómovia na objednávku pre bohatších občanov, väčšina obyvateľov stavala z kameňa a nepálených tehál – váľkov. Po vysušení sa tehly pálili v milieri (rozмеры 5 x 2,5 x 2 m). Tieto tehly už však neboli značkované. Nová tehelňa patrila obci, tehly si mohli vyrábať všetci obyvatelia podľa potreby. Po zavedení elektriny do obce získali aj elektrický šnekový lis, ktorý však nikdy nebol namontovaný a sprevádzkovaný. Po niekoľkých rokoch bol prevezený do susedného Kučina, kde bola vtedy tehliarska výroba. S výrobou tehál v Kurime sa prestalo v 60. rokoch.

Krupina (okr. Krupina)

Presný rok začatia výroby tehál v Krupine zatiaľ nie je známy, určité informácie o produkcii mestskej ručnej tehelne sú až z roku 1923, kedy dočasne zamestnávala väčší počet nezamestnaných krupinských občanov pri príležitosti výroby tehál pre potreby stavby železnice Zvolen-Krupina. V tom istom roku tehelňa získala novú sklepenú pec. V súpise podnikov v Krupine v roku 1944 figuruje medzi ďalšími aj *Tehelňa mesta Krupiny*, nachádzajúca sa na Tehelnej ulici. Ešte stále produkovala ručne robené tehly, ktoré vypaľovala v dvoch peciach. Ročne sa pri počte asi dvadsiatich robotníkov vyrobilo okolo 400 tisíc tehál. Správcom tehelne bol Ján Beniač (Sliachan 1944, 65, 118).

Lakšárska Nová Ves (okr. Senica)

Na začiatku 20. storočia sa v obci nachádzali tri tehelne – tehelňa Jána Žáka, Františka Žáka a tretiu mali domkári združení v pasienkovej spoločnosti (Vandráková 1993, 27; Zajíčková 2007).

Levice (okr. Levice)

V Leviciach boli známe dve tehelne. Prvá ležala na severnom okraji mesta a bola známa pod názvom *Tehelňa Monaco*. Podľa záznamov už niekoľko storočí pred rokom 1905, keď bola postavená prvá kruhová pec, sa tu ručne robila a vypaľovala tehla v primitívnych poľných peciach. V rokoch 1918-1919 tehelňu prebudovali a zmodernizovali. Vlastníkom tehelne bol taliansky podnikateľ Menotti. Až do znárodnenia v roku 1948 tu bola pomerne malá výroba, ale s bohatým sortimentom, napríklad vyrábali tu tehlu plnú, dutú, dierovanú, drenážne rúrky a krytinu. Druhá tehelňa v Leviciach bola známa pod názvom *Tehelňa Nixport*. Postavili ju v roku 1937 ako sezónny závod. Už v roku 1946 ho skonfiškovali a v roku 1948 zoštátnili (Jenis a kol. 1975, 41).

Liptovská Ondrašová (okr. Liptovský Mikuláš)

Tehelňa v Liptovskej Ondrašovej bola založená súkromníkom Krivošom v roku 1935. Vzhľadom na vysokokvalitnú hlinu mali tehly z Ondrašovej dobrý chýr v celom okrese. Zoštátnená bola v rokoch 1946-1948 (Grámer – Klobucký – Majerech 1975, 72).

Lučenec (okr. Lučenec)

Zakladateľmi tehliarskej výroby v Lučenci bol medzi rokmi 1907-1910 Juraj Rakottyay, od ktorého odkúpila v roku 1925 tehelňu firma Krausz, ktorá v tom čase vlastnila aj závod na výrobu krytiny v Poltári. Podstatou závodu v čase znárodnenia bola *Šamotová továreň Peter Krausz so sídlom v Lučenci*. Továreň patrila Elemírovi Krauszovi, ktorý zahynul

Obr. 4 – Tehelňa v Maštinci. Stav v roku 2006. Foto: J. Čáni

počas rasovej perzekúcie. Továreň zdedili Dr. Pavel Himler, Dr. Ladislav Goldner-Galan, Terézia Hajošová a Katarína Hászová. Závod vyrábala drenážky, krytinu, obkladačky, rôzne tvarovky a stropnice a v čase okupácie aj šamotové tehly. Továreň bola znárodnená v roku 1948, správcom sa stal Ján Marko (Blaho 1971, 40). Druhú tehelnú v Lučenci založil v roku 1911 V. Sacher. Ďalšia tehelňa, ktorá v roku 1910 zamestnávala 46 pracovníkov, sa nachádzala v neďalekej Točnici (Alberty – Sloboda 1989, 290, tab. 3).

Malacky (okr. Malacky)

V Malackách pracovali v 19. storočí viaceré tehelne, o ich existencii vieme však až z 20. storočia. Významnú úlohu mala tzv. pálfyovská tehelňa. Podľa kmeňovej knihy I. Prenoszila z roku 1899, zostavenej na základe fideikomisu Pavla IV. Pálffyho, bola ocenená na 5 000 zlatých. Pálfyovská tehelňa používala iniciálky mena vládnúceho zemepána a jeho priezviska – M. P. (Mikuláš Pálffi), H. M. P. (Herzog – knieža Mikuláš Pálffi), J. P. (Ján Pálffi), H. P. (Herzog – knieža Pálffi), A. H. P. (Anton Herzog – knieža Pálffi) a podobne (Šíp – Trebišovský 1996, 69). Z prvej polovice 20. storočia sú známe najmä tehelne – Rohličkova (smer Veľké Leváre), Uhrincova (smer Veľké Leváre, bližšie k Malackám a k dnešnej ceste), tehelňa neďaleko neskorších štátnych majetkov, Brachfelda (Práchedla), Štepankova na konci Stupavskej ulice, Šimkova na mieste dnešného smetiska. Časť tehelní menila v prvej polovici 20. storočia svojich majiteľov, preto je ich počet neúplný (Belan – Šíp – Yurkovic 2006, 46, 53; Šíp – Trebišovský 1996, 102).

Marianka (okr. Malacky)

V Marianke existovali po začiatku 20. storočia dve tehelne. Prvú poznáme podľa značenia na tehľách – patrila J. Hornáčkovi. Ten po zrušení výroby rozpredal vybavenie tehelne na Moravu. Druhá patrila pravdepodobne rodine Šumových. O jej vzhľade a vybavení sme informovaní z fotografie z roku 1910. Pozostávala z dvoch budov, šopy na sušenie tehál a výrobne – prípravne, a dvoch tehliarskych pecí. Na fotografii je viditeľný rozrušený svah so stopami kopania hliny, siahovice dreva a štôsy tehál. Táto tehelňa zanikla počas družstevnej parcelácie v 50. rokoch.

Malá Maňa (okr. Nové Zámky)

Tehelňa v Malej Mani leží vedľa železničnej trate Zlaté Moravce – Šurany, s ktorou bola spojená. Postavili ju začiatkom 20. storočia. V období 1. ČSR bola v rukách účastinárov Tekovskej banky a nazývala sa *Škridlóvá továreň, úč. spol., Malá Maňa*. Bol to sezónny závod rozložený na veľkej ploche, pretože bol vybavený iba prírodnými sušiarňami – kôľňami a dvomi pecami. Jeho výrobný program až do znárodnenia v roku 1948 bol 2 milióny tehál, 2 milióny škridiel (drážkových i bobrových) a 50 tisíc korýtok (Jenis a kol. 1975, 46).

Martin (okr. Martin)

Tehelňa v Martine bola založená v roku 1878. Jej majiteľom bol Schulz. Osadenstvo tehelne v počiatkoch tvorili štyri tehliarske rodiny. Ročne sa ručne vyrobilo 200-250 tisíc tehál. Tehelňa pozostávala z dvojkomorovej pece. V roku 1898 sa prikrčilo k čiastočnej strojovej výrobe. V roku 1924 bola postavená kruhová pec s nadpecnými sušiarňami, zároveň sa začala výroba mechanizovať. Z neskoršieho obdobia je z martinskej tehelne známe živé štrajkové hnutie pod vedením robotníkov organizovaných v KSC. Tehelňa bola zoštátnená v roku 1946 (Grámer – Klobucký – Majerech 1975, 66).

Maštinec (okr. Poltár)

Počiatky tehliarskej výroby v Maštinci sa datujú do roku 1934, kedy tu s výrobou škridiel začal Michal Mihál, ktorý tehelňu vlastnil až do roku 1949. Tehelňa mala parný pohon a prírodné sušiarne. Základom pre znárodnenie v roku 1951 bol podnik *Michal Mihál so sídlom v Zelenom* (Blaho 1971, 85).

Michalovce (okr. Michalovce)

Tehelňu v Michalovciach založil v roku 1905 gróf Stáray ako ručnú málo mechanizovanú výrobu. Jej produkty boli určené na vlastnú spotrebu a na predaj. Tehly sa robili ručne v drevených formách a vypaľovali v poľnej peci. Výrobu organizoval tehliarsky odborník Cini z talianskeho mesta Udinese, ktorý v michalovskej tehelni pracoval až do prvej svetovej vojny. V tomto období bola tehelňa zmodernizovaná, gróf Stáray dal postaviť stabilnú murovanú pec a drevené sušiarne a osadiť prvý lis. V dvadsiatych rokoch prebehlo v tehelni niekoľko štrajkov (1923, 1927, 1929 a 1930). Tehelňa bola znárodnená v roku 1948, ale s výrobou v nej sa nepokračovalo. Tehelňa bola zbúraná a s novou výrobou tehál pre oblasť Zemplína sa začalo v Krčave pri Sobranciaciach (Niemiéc-Kopčík b. r. v.).

Moravský Svätý Ján (okr. Senica)

V 30. rokoch premávala v okolí Moravského Svätého Jána úzkokolajná železnica, ktorá zväžala do železničnej zastávky Dúbrava drevo, poľnohospodárske produkty a tehly, vyrobené v tehelni U Janíčkov (Hallon 1999, 97).

Myjava (okr. Myjava)

Na jednoduchom zariadení tu vyrábali od roku 1895 plnú tehlu. Výlisky sušili v kôlnach a pálili v dvoch poľných peciach (obr. 5). Po prevzatí tehelne do správy MNV v roku 1947 vystavali lisovňu, umelú sušiareň, kotolňu a kruhovú pec. Do Západoslovenských tehelní, n. p. Pezinok bola začlenená v roku 1950 (Slimák a kol. 1976, 26).

Nové Mesto nad Váhom (okr. Nové Mesto nad Váhom)

Surová výroba plnej tehly sa v tejto tehelni datuje od roku 1896. Celá výroba bola ručná. V letných mesiacoch tvarovali tehly do foriem. Sušili ich na priestranstve a vypaľovali v poľnej peci. V roku 1935 postavili lisovňu s valcami, lisom a kruhovú pec. V roku 1956 bola tehelňa v Novom Meste nad Váhom začlenená do Západoslovenských tehelní, n. p. Pezinok (Slimák a kol. 1976, 23).

Nitrianske Pravno (okr. Prievidza)

Trádia tehliarskej výroby v okolí Nitrianskeho Pravna je známa najmä v obciach Klačno, Tužina, Nitrianske Rudno a iných. V samotnom Nitrianskom Pravne bola zavedená výroba kachiel a šamotových výrobkov. Tehliarsky závod tam bol vybudovaný až v rokoch 1941-1948. Základom pre znárodnenie v roku 1948 bol podnik *Továreň na keramický tovar úč. spol. Nitrianske Pravno* (Blaho 1971, 67).

Nížná (okr. Tvrdošín)

V Nížnej pracovala v období 1. ČSR väčšia strojná tehelňa. Jej majiteľom bol Tomáš Žuffa Golát so spoločníkmi Jozefom Knižackým, Michalom Žuffom Golátom, Ludovítom Regulym a Ignácom Regulym. Posledným majiteľom pred uvalením národnej správy a neskorším znárodnením bol Tomáš Žuffa Golát so synmi. V tehelni sa kúrilo uhlím, ktoré sa dovážalo z Poľska. Stroje boli poháňané dieselovým motorom cez transmisie a neskôr motorom na elektrický prúd. V tehelni sa pracovalo len cez sezónu – od júna do októbra. Od roku 1929 sa aj v neďalekej Zemianskej Dedine ručne vyrábala tehla. V sezóne od júna do septembra tu pracovali dvaja odborníci z Moravy. Pri väčšom odybte im vypomáhali obyvatelia obce (Huba 1995, 44).

Pastovce (okr. Levice)

V Pastovciach sa už oddávna ručne ťažila hlina, do ktorej sa ako ostrivo pridávali plevy, vyformované tehly sa sušili cez leto na slnku a vypaľovali v milieroch. V roku 1930 podnikateľ Fischer začal stavať šopy – kôlne, kruhovú pec a lisovňu s jedným Raupachovým lisom a ručným odrezovačom. Tehly sa vozili po kolajniciach pomocou vozíkov s ručnou manipuláciou. Takýto stav trval v tehelni až do roku 1959, kedy bola pridelená do správy Ponitrianskych tehelní, n. p. Zlaté Moravce (Jenis a kol. 1975, 43, 44).

Obr. 5 – Tehelňa v Myjave (podľa www.myjavskatehelna.sk)

Pezinok (okr. Pezinok)

Tehelňa v Pezinku bola založená v roku 1872, pravdepodobne na mieste staršej mestskej tehelne a už od začiatku svojej existencie vyrábala rôznorodý tehliarsky sortiment, ktorý spočiatku tvorili keramické kachle a ručne vyrábaná plná tehla. V roku 1895 bola založená Prvá parná tehelňa bratislavského podnikateľa Imricha Rösslera, ktorý v roku 1899 nechal vystavať Hoffmannovu kruhovú pec (Wittgrüber 1999, 3). V roku 1901 zanikla pálfyovská tehelňa a povolenie na výstavbu ďalšej tehelne dostal viedenský podnikateľ Štefan Spitzer. Jej plná prevádzka začala v lete roku 1909. V októbri 1909 kúpil Rösslerovu tehelňu viedenský podnikateľ Štefan Kriser a v januári 1910 odkúpila Spitzerovu tehelňu spoločnosť dr. Kahlenberger a spol., no tá sa už v roku 1912 dostáva do vlastníctva Štefana Krisera. Onedlho na to sa prevádzka v bývalej Spitzerovej tehelni z dôvodu nedostatku surovín zastavila a po roku 1919 sa najväčším tehliarskym podnikom v Pezinku stala bývalá Rösslerova tehelňa (Wittgrüber 1999, 4). Prvú rozsiahlejšiu mechanizáciu v nej uskutočnil Štefan Kriser v roku 1925. Bol vybudovaný objekt lisovne s poloautomatickou linkou na výrobu tehál, nadpecnou sušiarňou a kruhovou Hoffmanovou pecou. Takto vybavený podnik zastihlo aj znárodnenie v roku 1946, bez väčších zmien takto pracoval až do roku 1973 (Slimák a kol. 1976, 15).

Poltár (okr. Poltár)

O viacerých tehliarskych prevádzkach v Poltári vieme, že vznikli v roku 1862 a 1889. Prvú z nich založil šľachtic Ritten von Rittstein, ktorý ju predal barónovi Aloisovi Barattovi-Dragano po jeho príchode do Poltára v roku 1863. Alois Baratta otvoril v Poltári v roku 1869 prvú šamotovú tehelňu a v roku 1882 jej pobočky – Hôrku a Turbínu v Zele-
nom (Alberty - Sloboda 1989, 289). V poltárskej tehelni sa vyrábali krytiny, rúry, šamotové tehly, dlaždice, kamenina, hlinené pece, keramika a iný tovar, napríklad sklársky piesok. Svojimi výrobkami sa preslávila na vtedajších výstavách v Budapešti (v rokoch 1885, 1891, 1896), vo Viedni (1890), Bruseli (1897) a v Paríži (1900). Od roku 1904 sa majiteľom tehelne stal barón Norbert Baratta, ktorý ju v rokoch 1904-1906 dostaval. Továreň sa oficiálne premenovala na *Keramické továrne baróna Norberta Barattu a podniky na ťažbu hliny (Baró Baratta Norbert keramikai gyárak és agyagbánya vállalatok)*; Korimová 2002, 142, 143). Po prvej svetovej vojne sa tehelňa dostala do hlbokého regresu, výroba bola dokonca pozastavená. V roku 1936 odkúpil prevádzku na dolovanie hliny Michal Kovács, ktorý v roku 1940 spolu s Františkom Štemberom odkúpil aj celú tehelňu. Vlastnili ju až do znárodnenia v roku 1946. Už pred znárodnením sa v tehelni vyrábala krytina, hrebenáče, tehla a šamotové výrobky. Vďaka modernému strojovému vybaveniu, odležiariam na hlinu a kruhovke patril k najlepšie vybaveným podnikom v Ipeľskej doline. Druhá tehelňa bola založená Petrom Krauszom. Po založení mala tehelňa 12-komorovú pec a tri poľné pece. Surovina sa dovážala z Frankovho húna, Cirkevnej bane a Kúpnej bane. Tehelňa mala kolový mlyn, šnekový lis a orezávaní automat FREY. Sušiarne boli štelážové, doprava kola-jová. Závod zamestnával v sezóne 80-90 pracovníkov a z toho skoro polovicu žien. V období po skončení prvej svetovej vojny sa podobne ako Barattova tehelňa dostala do problémov s odbytom, čo sa premietlo do prepúšťania zamestnancov. Časť tejto tehelne vlastnil Bartolomej Himmler, ktorý vyrábala šamotové tehly podľa vlastného patentu a drenážne rúrky na špeciálne objednávky. V roku 1940 bola na tehelňu uvalená nútená správa a výroba sa zastavila. Na verejnej dražbe židovských a maďarských majetkov tehelňu kúpila firma Križo a spol. (Korimová 2002, 144). Pri znárodnení v roku v roku 1946 a následne v roku 1948 bol základom podnik *Šamotová tehelňa Križo a spol., Poltár*. Majiteľmi firmy boli Etela Križová a Marta Magicová z Poltára (Blaho 1971, 79, 83). V roku 1910 v oboch tehelnách v Poltári pracovalo spolu 66 pracovníkov (Alberty - Sloboda 1989, tab. 3).

Obr. 6 – Dobový pohľad na tehelňu v Ružomberku (podľa www.speleork.sk)

Pondelok (okr. Poltár)

Podobne ako v Hrnčiarskych Zalužanoch aj v Pondelku má keramická a tehliarska výroba starú tradíciu. V roku 1899 založil v Pondelku tehelňu majiteľ Gajdár. Táto tehelňa zanikla v roku 1914. Okrem súkromných výrobcov tu od roku 1927 do roku 1940 jestvovala Blessova továreň na výrobu škridly, ktorú mali v majetku dvaja lekári, Dr. Timko a Dr. Bolek. Títo po úprave továrne vyrábali len veľké škridly. Výrobou malých škridiel sa zaoberali súkromníci ako napríklad Almáši a spol. (Mílov 1970, 25).

Považská Bystrica – v roku 1905 vypracovali na základe objednávky kňažnej Šarolty Hohenlohe-Majláthovej architekt Móric Schwartz z Těšína a firma Friedrich a Pfunke z Vratislavy v Poľsku projekt na výstavbu modernej tehelne. So stavbou sa začalo v roku 1906. Tehelňa pozostávala z kotolne s parným strojom, pálence, lisovne a sušiarne. Tesne pred prvou svetovou vojnou mali hohenloheovskú tehelňu prenajatú podnikatelia Fuchs a Graber. V roku 1911 začal so stavbou ďalšej tehelne miestny podnikateľ Jozef Kallo (Kortman 2006, 188, 189). V 20. rokoch už patrila parná tehelňa firme Grün a spol. a zamestnávala 35 robotníkov. Okrem parostrojnej tehelne tu bola ešte jedna tehelňa – Blahútova, ktorú prevádzkovala Žofia Blahútová (Kortman 2006, 203).

Preseľany (okr. Topoľčany)

Tehelňa v Preseľanoch má už takmer viac ako sto ročnú tradíciu. Do roku 1929 to bola len malá výrobňa s ručnou výrobou, akých bolo v okolí Topoľčian veľa. V rokoch hospodárskej krízy začal vtedajší Zväz hospodárskych družstiev a verejných obilných skladíšť v Bratislave stavať kruhovú pec, veľkú lisovňu a sušiarne – kólne. V roku 1931 bola postavená ďalšia kruhová pec a sušiarne. Konjunktúra, ktorá nastala po roku 1935, spôsobila, že v tejto tehelni v letných mesiacoch pracovalo až 200 robotníkov. Tehelňa bola znárodnená v roku 1948 (Jenis a kol. 1975, 44).

Prievaly (okr. Senica)

Od polovice 19. storočia sa tu vyrábali tehly a do 1. svetovej vojny aj škridly. Pred 1. sv. vojnou vlastnil tehelňu Jozef Majzlík, neskôr majiteľ statku Šrámek. V tehelni bolo zamestnaných 30 ľudí a denne vyrobili v priemere 15 tisíc tehál. Po prechode fronty bola pec celkom rozstrieľaná a preto ju zvalili. Neskôr tehelňu kúpil Jozef Kondla. Výroba však bola veľmi nákladná a nerentabilná. V roku 1949 bola tehelňa v Prievaloch (Šandorfé) poštátnená a neskôr zrušená (Beňáková – Hološková – Kiráľová – Škrabák 1993).

Prievidza (okr. Prievidza)

Pôvodná tehelňa s ručnou výrobou bola založená v roku 1909. Neskôr bol namontovaný lis a parný stroj a postavili sa prírodné sušiarne. Tehelňa mala vybudovanú plaviareň hlíny a vyrábala aj krytinu. V okolí Prievidze bolo už v minulosti založených viacero drobných prevádzok, najmä v obciach Brezany, Nováky, Oslany, Dubnica, Nitrianske Rudno a inde.

Obr. 7 – Senec. Výbuch nahromadeného plynu v tehelni v roku 1932 (podľa Fedor a kol. 2004, 106)

Základom závodu, ktorý bol zoštatnený v roku 1948, bol podnik *Tehelňa*, tvoriaci súčasť majetkovej podstaty firmy Carpathia úč. spoločnosť so sídlom v Prievidzi. Akcionármi tehelne boli Slovenská banka v Bratislave s 35 % podielmi, bratia Heumannovi z Prievidze a rôzni drobní účastníci s 5 % podielmi (Blaho 1971, 62, 63).

Pruské (okr. Ilava)

Panská tehelňa v Pruskom pravdepodobne jestvovala už v 80. rokoch 18. storočia. Považuje sa za akýsi prípad „manufaktúry“, v ktorej gróf Königsegg využíval urbársku poddanskú robotu poddaných obce Pruské. Úkolom poddaných bolo za deň vyrobiť 400 kusov tehál, pričom boli zaťažení aj povinnosťou ochrany vyrobených tehál až do ich prevzatia zemepánom. Vypalovanie vyrobených tehál, neskôr tiež škridly-bobrovky sa prevádzalo v dvoch žiarových peciach postavených v starom hlinisku. V roku 1909 sa začala výroba v novej tehelni, v ktorej bola postavená pec typu Hoffmann o obsahu 300 m³ a doprava suroviny z hliniska sa robila preklopnými vozíkmi. V tejto dobe sa sortiment výroby rozšíril o výrobu škridly-falcovky a povalových dlaždíc. Počas prvej svetovej vojny bola výroba prerušená, strojné vybavenie bolo demontované a odpredané. Výroba sa vykonávala ručne. Až v rokoch 1928-1929 po zmene majiteľa a obnovení strojného vybavenia sa znovu započalo s výrobou. Tehelňa bola znárodnená v roku 1948 (Grámer – Klobucký – Majerech 1975, 62).

Pukanec (okr. Levice)

Východisko pre ďalšiu možnosť tradičnej hrnčiarskej a novej tehliarskej výroby v Pukanci sa ponúkalo v miestach uhoľného ložiska na pukanských Majeroch, kde sa nachádzala aj výborná hlina v nadložnej časti nad hnedým uhlím (lignitom). V roku 1770 bola na báze tejto kvalitnej hliny v chotárnej časti na Šafranciach postavená mestská tehelňa, ktorá však po niekoľkých rokoch zanikla. V roku 1898 postavil Alexander Slúka v strede uhoľného ložiska továreň na výrobu tehly a škridly. Po druhej svetovej vojne zanikla, k čomu prispela aj okolnosť, že v blízkosti sa nenachádzala železnica a odvoz výrobkov bol príliš nákladný. Tehelňa bola jediným podnikom v okolí Pukanca, ktorý zamestnával väčší počet zamestnancov, aj keď len sezónne v letných mesiacoch (Polonec 1975, 290).

Radimov (okr. Skalica)

Ešte pred prvou svetovou vojnou a krátko po nej tu mali Vanek a Gajdoščík otvorenú tehelňu na pálenú tehlu. Nachádzala sa za humnami po pravej strane cesty do Unína. Pre nedostatok kvalifikovaných robotníkov a konkurenciu hodonínskej tehly tehelňa zanikla.

Radola (okr. Kysucké Nové Mesto)

Výroba tehál v sezónnej výrobni v Radoli začala v roku 1938 postavením niekoľkých prírodných sušiarňí. Výpal sa

vykonával v zemnej peci s výrobou asi 500 tisíc kusov ročne. Od roku 1959 prešla tehelná pod správu Severoslovenských tehelní, n. p. Žilina (Grámer – Klobucký – Majerech 1975, 60).

Ružomberok (okr. Ružomberok)

Tehelná v Ružomberku bola založená v roku 1871 spoločnosťou Ján Janček, Krčméry, Nikel a Várady a niesla názov *Ružomerská tehelná, úč. spol. v Ružomberku* (obr. 6). Spočiatku sa tehla vyrábala len ručne a pálenie sa uskutočňovalo v poľných peciach. Kapacita tehelne bola približne 3 000 kusov tehál denne. V rokoch 1890-1900 bola vystavaná budova tehelne a prešlo sa na strojovú výrobu, tehly boli vypaľované v kruhovej peci systému Hoffmann. Ťažba hliny sa robila ručne, medzi sezónnymi pracovníkmi pracovali aj prisťahovalci z Čiech a Poľska. V roku 1906 boli pristavané dve lisovacie súpravy a bola zavedená aj výroba škridlíc a hrebenáčov. V tejto dobe prebral tehelnú kapitálovo najsilnejší spoločník Ján Janček. Po vypuknutí prvej svetovej vojny bola výroba prerušená, obnovila sa až v roku 1916 po pridelení zajatých ruských vojakov do tehelne. Po vojne prebehla ďalšia rekonštrukcia tehelne, ktorú prevzala Ľudová banka v Ružomberku. V roku 1942 bola prestavaná pec na systém kľukatý a časť zostala na systém Hoffman. Bol zavedený elektrický pohon, parný kotol slúžil na vyhrievanie sušiarňí. Zo sezónneho podniku sa stal závod s celoročnou prevádzkou, v ktorom pracovalo 35 pracovníkov. V roku 1948 bola tehelná zoštatnená (Grámer – Klobucký – Majerech 1975, 68).

Semerovo (okr. Nové Zámky)

V roku 1932 začal Ján Holleša s výstavbou tehelne, ktorú ukončil v roku 1944. Až do prevzatia tehelne pod správu n. p. Ponitrianske tehelne Zlaté Moravce v roku 1957 to bola malá neznáma tehelná s niekoľkými prírodnými sušiarňami, starým Raupachovým lisom a poľnou pecou bez komína (Jenis a kol. 1975, 46). Po roku 1958 bola tehelná rozšírená a stala sa majetkom firmy Stavbebné hmoty n. p. Nitra. V rokoch 1961-1966 nasledovala prestavba z technológie vypaľovania tehál uhlím na mazutové vykurovanie pecí (www.semerovo.sk).

Senec (okr. Senec)

V Senci začala ručná výroba plnej tehly a v malom množstve aj škridly v roku 1921. Tehliarska výroba je tu však známa už od prvej polovice 18. storočia, kedy pri príležitosti výstavby seneckého Veľkého Štíftu dal gróf František Esterházy založiť tehelnú (Lehel – Kozuch 2004, 151). Výlisky sa sušili v kôlnach a prístreškoch a pálili v kruhovej peci s nadpecnými etažovými sušiarňami na sušenie škridly. Po požiari pece v roku 1932 (obr. 7) ju zrekonštruovali bez sušiarňí (Slimák a kol. 1976, 22).

Senica (okr. Senica)

Pálená tehla sa začala v Senici vo väčšej miere používať na stavbu domov až okolo rokov 1890-1900. V tomto období v Senici pracovali štyri tehelne: baróna Štefana Vagonya, K. Kuffnera, Kalmana a Štetku (Benža 1974, 161, 162; Zajíčková 2007). Bývalé veľkostatky starých vlastníkov Vagonya, Kuffnera, Schönfelda a ďalších po roku 1918 získali noví majitelia a nájomcovia Macek, Branecký, Pavel a Ján Pyskatý, Čapka, Eugen a Imrich Weiss a ďalší. V porovnaní s koncom 19. storočia sa za obdobie 1. ČSR uvádza existencia už len dvoch tehelní. Aj tie však v priebehu prvých desaťročí 20. storočia zanikli (Žák 1974, 87). Známa výroba tehál v období 1. ČSR bola v tehelni v Senici-Čáčove. Tá bola od roku 1932 opustená, v roku 1958 znovu zrekonštruovaná, no od roku 1963 sa kvôli poškodenej peci s výrobou skončilo (Benža 1996, 66).

Skalica (okr. Skalica)

V 19. storočí v Skalici pracovala naďalej mestská tehelná, známa už od 17. storočia. V roku 1913 bola predaná firme Redlich z Hodonína za 160 000 korún (Šátek 1968, 105) a neskôr bola spojená s viedenskou firmou *Vereinigte Ziegelwerke*. V roku 1922 už nepracovala. V rokoch 1926-1937 vyrábali tehly v Skalici Václav Lněnička (Zajíčková 2007).

Smolinské (okr. Senica)

V období 1. ČSR tu mal tehelnú Jozef Langer, ktorá pracovala do roku 1950 (Zajíčková 2007).

Sučany (okr. Martin)

Tehelnú v Sučanoch postavil v roku 1898 majiteľ Schulz. Bol to sezónny závod, v ktorom sa pracovalo len v letných mesiacoch. Ťažba suroviny, rovnako ako aj výroba tehál sa vykonávali ručne. Až v neskorších rokoch pribudlo strojné zariadenie, šnekové raziace lisy. Na svoje obdobie tehelná produkovala široký sortiment výrobkov, rezanú i ťaženú škridlu, válovcy, maštálne dlaždice, komínovky a rôzne izolačné tehly. V roku 1946 tehelná vyhorela, Hoffmannova pec však bola zachránená a aj naďalej slúžila svojmu účelu (Grámer – Klobucký – Majerech 1975, 63, 64).

Šajdíkové Humence (okr. Senica)

V Šajdíkových Humenciach až do roku 1960 pracoval tehliar Šandera (Zajíčková 2007).

Šaštín-Stráže (okr. Senica)

Za 1. ČSR až do polovice 20. storočia existovala v Strážach tehelná, ktorá patrila Imrichovi Kováčovi. Nachádzala sa

na polohe *Cihelňa*, 2 až 3 km za obcou. Tehelňa pozostávala zo štyroch pecí, z ktorých v každej sa naraz vypálilo po 4 000 tehál. Hlinu na tehly brali z okolitých kopcov. Z jednej pece si majitelia postavili dom. V tehelni pracovali a tam aj žili rodiny Halabrinovcov a Polákovcov (Čurný – Jelínek 2009, 85).

Štúrovo (okr. Nové Zámky)

Tehelňa v Štúrove datuje svoj vznik od roku 1851. Od skončenia prvej svetovej vojny bola vo vlastníctve Gašpara Rennera prakticky až do znárodnenia v roku 1948. Jej výrobná kapacita v tomto období bola 2 milióny tehál (Jenis a kol. 1975, 47, 48). V roku 1932 sa uchádzala vo verejnej súťaži na dodávku tehliarskych výrobkov pre potrebu Štátnych železníc v okruhu bratislavského riaditeľstva pre rok 1933 s ponukou 1 000 kusov obyčajných tehál za 199 korún (Jurkovič 1932, 520).

Šurany (okr. Nové Zámky)

Tehelňa v Šuranoch bola do n. p. Ponitrianske tehelne Zlaté Moravce prevzatá v roku 1950 zo šurianskeho cukrovaru. Dovtedy to bol malý zastaralý a sezónny závod s ročnou výrobou jeden milión kusov tehál (Jenis a kol. 1975, 46).

Tornaľa (okr. Revúca)

S výrobou tehál sa tu začalo v roku 1906 po založení tehelne Jozefom Szentiványim, Júliusom Lekneyom a Jonášom Rozembergom. Neskoršími majiteľmi boli Rozemberg a Bártha. Od roku 1919 vlastnila tehelňu komanditná spoločnosť *Slanodolinská parná tehelňa v Tornali*. Závod mal v tom čase už parný pohon. Základom pre znárodnenie v roku 1948 bol podnik *Slanodolinská parná tehelňa, komanditná spoločnosť Tornali, so sídlom v Tornáli* (Blaho 1971, 54).

Trenčín (okr. Trenčín)

Prevádzka v tehelni v Trenčíne začala v roku 1900. Sezónne sa tu vyrábala plná tehla cez valce a lis s ručným odrezom. Výlisky sa sušili v kôlnach a pálili v dvoch poľných peciach. V roku 1902 postavili kľukatú pec, ktorá v pôvodnom stave slúžila aj po znárodnení do Západoslovenských tehelní, n. p. Pezinok (Slimák a kol. 1976, 23). V Trenčíne v prvej polovici 20. storočia pôsobilo striedavo viacero tehelní: Urbánskova na Soblahovskej ulici a Polláková. Ďalej to boli tehelne Goldnera a Schlesingera, Signerova a tehelňa Prvej bratislavskej župnej banky v Zamarovciach. Všetky sa stali súčasťou Západoslovenských tehelní.

Trnava (okr. Trnava)

Na prelome 19. a 20. storočia boli v Trnave štyri tehliarske prevádzky. O dvoch z nich vieme, že vznikli v roku 1894 a 1898 ako sezónne prevádzky na výrobu plnej tehly. Všetky práce sa robili ručne. Nakladanie suroviny, jej odrez, odrezávanie výliskov, navážku do kôlní a vyvážku z pece vykonávali tragačmi (Slimák a kol. 1976, 22, 23). Z majiteľov tehelní od konca 19. storočia po 40. roky 20. storočia sú známi Pavel Mittáček (Mittacsek), Demeter (Dömötör), Heinrich Diamant, Schenk a Roth, Dušan Jurkovič, Jozef Bílik-Záhorský a J. Kovács (Urmínský 2006b, 8, 9). V roku 1913 odkúpil Mittáčekovu tehelňu Dušan Jurkovič a začal ju aj so svojim bratom Ladislavom zveľaďovať (Matějka 1938, 243). Závod zmodernizoval, vykonal množstvo pokusných vrtov na získanie hliny a na nich uskutočnil technologické skúšky. Ako prvý na Slovensku začal vyrábať hurdisky, tehlové obkladačky a jemné dlaždice. Od roku 1921 vyrábala tehlové prefabrikáty z dierovaných tvaroviek, nadokenné preklady, stropné nosníky a iné stavebné prvky. V podobných aktivitách pokračoval aj jeho syn Pavel Jurkovič, ktorý sprvoti viedol otcov podnik, neskôr sa stal riaditeľom Pezinských tehelní, úč. spol. (Bárta 1973, 97).

Vrbové (okr. Piešťany)

V roku 1900 bola vo Vrbovom v pôvodne krakovianskom chotári založená tehelňa patriaca Jurajovi Megovi, neskôr jeho synom Gejzovi a Ľudovítovi. Tehly opatrovala značkou MEGO. V roku 1908 vznikla na Húskovej vo Veselom tehelňa Alberta Wernera, ktorá používala značky WPA a APW (Bosák 1998, 47, 49). Vo Vrbovom ešte v roku 1944 vyrábali ručne v letných mesiacoch plnú tehlu. Výlisky vyvážali do kôlní a do kruhovej pece pomocou plošinových vozíkov a z pece ich vyvážali tragačmi. Do n. p. Západoslovenské tehelne Pezinok bola tehelňa včlenená v rokoch 1946-1948 (Slimák a kol. 1976, 23).

Zamarovce (okr. Trenčín)

Existencia tehelne v Zamarovciach sa datuje od roku 1901. Strojové zariadenie (rýchlobežné valce a lis na diesellový pohon) slúžilo na sezónnu výrobu plnej tehly. Na osobitnom lise v malom množstve vyrábali aj škridlu. Navážku a vyvážku do kôlní a kruhovej pece robili tragačmi (Slimák a kol. 1976, 23, 24). V tomto prípade ide zrejme o tehelňu trenčianskych podnikateľov Frimmovcov, ktorí ju pravdepodobne založili už v druhej polovici 19. storočia. V roku 1908 ju prebudovali na parnú. V tom istom roku vybuďoval vedľa menšiu tehelňu Móric Mahrer, ktorý ju neskôr predal trenčianskemu staviteľovi Gustávovi Dohnánymu. Po roku 1918 prevzala postupne obe tehelne Zamarovská tehelňa, účastinná spoločnosť. Zainteresovaný v nej bol Adolf Schlezinger, potom jeho dcéra, vydatá Soldová, ďalší členovia rodiny Soldovej a iní (Samuel 2003, 32, 39).

Zelené (okr. Poltár)

V obci Zelené boli tri malé výrobné tehál mimo domáckej výroby bobroviok, ktoré produkovali ročne asi tri milióny škridiel a vypaľovali ich v poľných peciach. Podnet k založeniu tehelne vyšiel asi v roku 1898 od bývalých majiteľov Harcsoka a Ročkára. Do roku 1940 sa výlisky sušili len voľne v prírodných kôlnach. Potom bola výrobná rekonštruovaná, bola postavená kruhová pec, nadpečné sušiarne, lisovňa, kotolňa a strojovňa. Závod do toho času viac krát menil majiteľov. V období Slovenského štátu tehelňa pracovala pod názvom *Spojené továrne na škridle a tehly, úč. spol. Zelené*. Jej majiteľom bol Július Ročkár. Poslednými členmi správy boli bývalí majitelia Ondrej Ročkár, vd. Zuzana Ročkárová a Michal Mihál (Korimová 2002, 145). V roku 1946 bola na tehelňu uvalená nútená správa a v roku 1948 bola znárodnená (Blaho 1971, 74, 75). Rodina Ročkárovcov vlastnila aj *Továreň na šamotové škridle a stavebné tehly* v Slanej Lehote. V medzivojnovom období bol vedúcim závodu a strojníkom v nej Karol Brauner. V auguste 1948 továreň vyhorela a následne jej rekonštrukciu prerušilo znárodnenie (Korimová 2002, 145). Druhú zeleniansku tehelňu údajne už v roku 1867 založil šľachtic Ritten von Rittenstein, pôvodne ako ťažobno-dopravný závod. V roku 1904 dal Norbert Baratta v Zelenom vystavať administratívnu budovu, prípravňu a pec. V rokoch 1934-1936 tehelňu odkúpila Tatrabanka, aby ju krátko na to predala Michalovi Kováčovi. V jeho vlastníctve sa tehelňa volala *Zelenovská tehelňa na škridle a tehly, úč. spol.* Výroba v nej bola po druhej svetovej vojne obnovená v roku 1945. V roku 1946 bola daná pod národnú správu, aby sa nakoniec v roku 1948 stala súčasťou Ipeľských tehelní, n. p. Lučenec (Korimová 2002, 145).

Zlaté Moravce (okr. Zlaté Moravce)

Závod v Zlatých Moravciach založili v roku 1895 ako stavebnú, drevospracujúcu a hlinopriemyselnú spoločnosť. Majiteľom bola bývalá Tekovská banka, ktorú vlastnil Albert Petö a po ňom sa tento závod nazýval. Začiatky výroby tehál v Zlatých Moravciach však siahajú ešte do stredoveku. V priestoroch haldy „na píle“ sa našli pri zemných prácach zvyšky dvoch pecí s množstvom zachovaných vypálených tehál. V rokoch 1920 a 1929 závod za doteraz nezistených okolností vyhorel, potom bol znovu obnovený a vybavený novou technikou. Sortiment výroby bol mimoriadne bohatý a širokoďaleko známy svojou výbornou kvalitou. Podnik bol zoštatnený v roku 1948 (Jenis a kol. 1975, 39).

Zubrohlava (okr. Námestovo)

Tehelňu v Zubrohľave založili v roku 1947 akcionári, z ktorých jeden sa stal vedúcim. Výstavba prebehla v rokoch 1947-1948 a v roku 1948 vyšli z tejto tehelne aj prvé výrobky. Zoštatnená bola v roku 1959 (Grámer – Klobucký – Majerech 1975, 73).

Želiezovce (okr. Levice)

V roku 1898 postavil železovský gróf prvé sušiarne a kruhové pec bez klenby zo surovej tehly. Jej životnosť však bola krátka, iba 3 až 4 roky. V roku 1903 bola postavená pravá kruhová pec a v roku 1905 prvý strojový lis. Po prvej svetovej vojne sa tehelňa stala majetkom statkára Brajla, ktorý ju ďalej zdokonaľoval. V rokoch 1924-1925 postavil v tejto tehelni prvú tunelovú pec v strednej Európe, ktorá vraj pracovala výborne, ale jej obsluha, údržba a činnosť boli príliš drahé. V roku 1930 bola zlikvidovaná. Od roku 1959 bola tehelňa v Želiezovciach v správe Ponitrianskych tehelní, n. p. Zlaté Moravce (Jenis a kol. 1975, 41, 42).

Žihárec (okr. Šaľa)

Tehelňu tu postavil v roku 1910 majiteľ Šubert. V roku 1920 postavil kruhové pec. Z tehelní v Pezinku priviedol mladého paliča Františka Kubiša, aby naučil páliť miestnych tehliarov. Zoštatňovacím procesom prešla tehelňa v rokoch 1946-1948 (Jenis a kol. 1975, 45).

V nasledujúcom prehľade (tab. 3) sú jednotlivé lokality s tehľami usporiadané v abecednom poradí, pričom je uvedený starší i aktuálny názov obce, v prípade ak bol zmenený (Majtán 1998), okres a názov tehelne. Je však potrebné si uvedomiť, že súpis uvádza tehelne, ktoré mali z hľadiska organizovania a plánovania zoštatnených podnikov stavebného priemyslu dlhodobejšiu perspektívu a využitie. Aj preto sa v ňom mnohé menšie tehelne neuvádzajú (napríklad Kurima). Neuvádzajú sa aj ďalšie tehelne, ktoré produkovali v období 1. ČSR (napríklad tehelne na Záhori). Koniec produkcie mnohých z nich bol spôsobený zrejme regresom z dôvodu hospodárskej krízy.

LITERATÚRA A PRAMENE

- ALBERTY – SLOBODA 1989 – J. Albery – J. Sloboda (Zost.): Novohrad. Regionálna vlastivedná monografia. 2/1 Dejiny. Martin.
- BÁRTA 1973 – R. Bárta: Naše cihlářství v minulosti. In: Příspěvky k dějinám skla a keramiky 2. Rozpravy Národního technického muzea v Praze 57, Praha, s. 81-106.
- BELAN – ŠÍP – YURKOVIC 2006 – S. Belan – V. Šíp – V. Yurkovic: Malacky 1206-2006. Malacky.
- BENŽA 1974 – M. Benža: Ludová kultura. In: D. Žák (Zost.): Senica. Vlastivedný zborník. Bratislava, s. 157-176.
- BENŽA 1996 – M. Benža (Zost.): Senica. Dejiny mesta. Senica.
- BEŇÁKOVÁ – HOLOŠKOVÁ – KIRÁLOVÁ – ŠKRABÁK 1993 – T. Beňáková – E. Hološková – L. Királová – J. Škrabák: Prievaly. 850. výročie zmienky o kostole. 564. výročie prvej písomnej zmienky o obci. Prievaly-Senica.

- BESSE 1965 – O. Besse: Z dejín závodu Karpátia v Prievidzi do roku 1945. Horná Nitra 2, s. 173–185.
- BOSÁK 1998 – L. Bosák: Vrbovské letopisy. Chronológia histórie Vrbového. Vrbové.
- BLAHO 1970 – J. Blaho (Zost.): 20 rokov Ipelských tehelní n. p. Lučenec. 1950-1970. Martin.
- ČURNÝ 2005 – M. Čurný: Pálená kráska. Tehly a tehliarske značky. Na margo jednej výstavy a publikácie. Inf. SAS 16/1, Nitra, s. 7, 8.
- ČURNÝ 2006 – M. Čurný: Poznatky o výrobe a značkovani tehál na území mesta Nitra a na jeho okolí v období novoveku. Arch. Technica 17, Brno, s. 52–65.
- ČURNÝ – JELÍNEK 2009 – M. Čurný – P. Jelínek: Tehliarstvo na Záhori. Arch. Technica 20, Brno, s. 81-128.
- FEDOR A KOL. 2004 – P. Fedor a kol.: Senec bránou do tretieho tisícročia. Senec.
- FORDINÁLOVÁ 1994 – E. Fordinálová (Zost.): Borský Mikuláš. Skalica-Senica.
- GRÁMER – KLOBUCKÝ – MAJERECH – A. Grámer – J. Klobucký – J. Majerech - D. Benca – R. Kosiba (Zost.): Severoslovenské tehelne, n. p. Žilina. 1950-1975. Liptovský Mikuláš.
- HALLON 1999 – P. Hallon: Úzkokoľajná železnička. In: M. Zajíčková – V. Drahošová (Zost.): Moravský Svätý Ján. 1449 - 1999. Skalica-Moravský Svätý Ján, s. 95-100.
- HERMAN 1980 – J. Herman: Príspevok k histórii tehliarskej výroby na Slovensku. Zbor. SNM 74, Hist. 20, s. 161–176.
- HERMAN 2004 – J. Herman: Tehelne na Slovensku. In: P. Pospěchová – P. Wittgrüber (Zost.). Pálená kráska. Tehly a tehliarske značky. Pezinok, 13–16.
- HUBA 1995 – P. Huba: Nižná 600. Dolný Kubín.
- CHOCHOLÁČKOVÁ 1992 – B. Chocholáčková: Súčasnosc mesta. In: R. Irša – B. Chocholáčková – L. Gronská: Gbely – náčrt dejín, súčasnosti a ľudovej kultúry k 600. výročiu prvej písomnej zmienky. Skalica, s. 21-36.
- JEKELFALUSSY 1892 – J. Jekelfalussy: Magyarországi iparosainak és kereskedőinek czím- és lakjegyzéke. Budapest.
- JENIS A KOL. 1975 – I. Jenis a kol.: 25 rokov Ponitrianskych tehelní v Zlatých Moravcích. Bratislava.
- JURKOVIČ 1932 – D. Jurkovič: Ceny tehliarskych výrobkov na západnom Slovensku v roku 1932. Stavivo 13, Praha-Brno, s. 520.
- KALAVSKÝ 1990 – M. Kalavský: Mapa 15 (Tehelne r. 1900). In: B. Filová: Etnografický atlas Slovenska. Bratislava, s. 26.
- KERESTEŠ 2003 – P. Keresteš: Dejiny Ivanky pri Nitre. Monografia dejín obce do roku 1945. Nitra-Bratislava.
- KOLLÁROVÁ 2003 – Z. Kollárová: Rómovia a Spiš do roku 1945. In: Terra Scepusiensis. Stav bádania o dejinách Spiša. Stan badań nad dziejami Spiszu. Levoča-Wrocław, s. 805-817.
- KOPIN 1999 – R. Kopin: Dejiny keramiky na Slovensku od praveku po dnešok. Košice.
- KORIMOVÁ 2002 – G. Korimová: Hrnčiarstvo, tehliarstvo a škrldiarstvo. In: J. Albery (Red.): Mesto Poltár. Regionálna monografia. Zvolen, s. 142–147, 154.
- KORTMAN 2006 – B. Kortman (Zost.): Považská Bystrica. Z dejín mesta. Považská Bystrica.
- KOSIBA b. r. v. – R. Kosiba: Severoslovenské tehelne Žilina. 30. rokov tehliarskej výroby v závode Žilina. Žilina.
- LEHEL – KOŽUCH 2004 – Zs. Lehel – M. Kožuch: Prechádzka pamiatkami Senca. In: P. Fedor a kol.: Senec bránou do tretieho tisícročia. Senec, s. 140–153.
- MAJTÁN 1998 – M. Majtán: Názvy obcí Slovenskej republiky. (Vývin v rokoch 1773-1997.) Bratislava.
- MATĚJKA 1938 – J. Matějka: Dušan Jurkovič sedemdesátníkem. Stavivo 19, Praha-Brno, s. 243, 244.
- MILOV 1970 – M. J. Milov (Zost.): Šamotka výrobné družstvo Hrnčiarske Zalužany. Liptovský Mikuláš.
- MUNZAR 1923 – V. Munzar: Zájezd Jednoty pro zvelebení průmyslu cihlářského na Slovensko a do Budapešti. Stavivo 4, Praha-Brno, s. 237, 238.
- NIEMIEC-KOPČÍK b. r. v. – L. Niemiec-Kopčík: Staré ustúpilo novému. In: V. Suchánek a kol.: 30 rokov národného podniku Východoslovenské tehelne Košice. Košice, nepaginované.
- POLONEC 1975 – A. Polonec: Hrnčiarstvo. In: J. Zamboj (Zost.): Pukanec 1075-1975. Pamätnica k 30. výročiu oslobodenia. Martin, s. 285-298.
- SAMUEL 2003 – R. Samuel: Zamarovce 1208-2003. Zamarovce.
- SLIAČAN 1944 – J. Sliachan: Krupina. Vlastivedná, propagačná a informačná brošúra. Zvolen.
- SLIMÁK A KOL. 1976 – J. Slimák a kol.: Západoslovenské tehelne v Pezinku 1946-1976. Bratislava.
- SOJÁK 2004 – M. Soják (Zost.): Batizovce v zrkadle dejín 1264-2004. Svit.
- ŠÁTEK 1968 – J. Šátek: Od historických počiatkov do roku 1918. In: J. Buchta – J. Sloboda – Z. Viestová (Zost.): Skalica v minulosti a dnes. Bratislava, s. 67-113.
- ŠÍP – TREBIŠOVSKÝ 1996 – V. Šíp – J. V. Trebišovský: Malacky. Kapitoly z dejín mesta. II. časť. Malacky.
- URMINSKÝ 2006a – J. Urminský: Tehliarska produkcia v Trnave a Hlohovci v stredoveku a novoveku. 1. časť. Novinky z radnice 17/6, Trnava, s. 11-14.
- URMINSKÝ 2006b – J. Urminský: Tehliarska produkcia v Trnave a Hlohovci v stredoveku a novoveku. 2. časť. Novinky z radnice 17/7-8, Trnava, s. 8-10.
- VANDRÁKOVÁ 1993 – A. Vandráková: Z dejín obce Lakšárska Nová Ves. In: Kapitoly z regionálnych dejín. I. časť. Senica, s. 23-26.
- VANÍKOVÁ 1993 – V. Vaníková (Zost.): Zvolen. Monografia k 750. výročiu obnovenia mestských práv. Martin.
- WITTGRÜBER 1999 – P. Wittgrüber: Dejiny tehliarstva v Pezinku do roku 1946. Historický náčrt. Pezinok.
- ZAJÍČKOVÁ 2007 – M. Zajíčková: Dokumentácia tradičných remesiel a domácej výroby v oblasti severného a stredného Záhoria – okres Skalica a Senica. Nepochikovaný rukopis. Skalica.
- ZLOCHOVÁ 1998 – K. Zlochová: Glavica – dobývaci priestor na okraji sídliska Podhorské. In: Životné prostredie 3, Bratislava.
- ŽÁK 1974 – D. Žák: Senica v rokoch 1918-1948. In: D. Žák (Zost.): Senica. Vlastivedný zborník. Bratislava, s. 82-103.
- www.devinska.sk
www.majavskatehelna.sk
www.semerovo.sk
www.speleork.sk
www.tehelne.sk

Lokalita	Maďarský názov	Okres	Župa	Majiteľ / názov podniku (maďarsky)
Andrejová	Andrejova	BJ	Šariš	Villecz Boldizsár
Banská Bystrica	Besztercebánya	BB	Zvolen	Besztercebánya város, Krappe Nándor
Bardejov	Bártfa	BJ	Šariš	Neumann Victor; Orlovski József
Bardejovská Nová Ves	Bártfa-Ujfalu	BJ	Šariš	Villecz Boldizsár
Beša	Besse	LV	Tekov	Kubis István
Bratislava	Pozsony	BA	Bratislava	Durvay Antal, Reidner Zsigmond, Rössler Imre, Rössler Márton, br. Walterskirchen
Bratislava – Kopčany	Kopcsény	BA	Mošon	gr. Battyányi József, Durvay Antal
Bretejovce	Berettő	Po	Šariš	gr. Péchy Sz.
Brezno	Breznóbánya	BR	Zvolen	Breznóbánya város
Brodzany	Brogján	PE	Tekov	hg. Oldenburg Elmar
Bušovce	Busócz	KK	Spiš	Schindler Károly és Józef
Daňová	Deánfalu	MT	Turiec	Troszler M.
Dolná Ves	Sváb	ZH	Tekov	Pracsco J.
Dolné Srnie	Alsó-Szrnye	NM	Trenčín	Veszeli Vaczlav
Domaňovce	Domán	LE	Šariš	Wieland Arthur
Duplín	Bányavölgy	SP	Šariš	Toszt K.
Gbely	Egbell	SI	Nitra	Fleismann Bernát, Grimandel Jakab
Hažín nad Cirochou	Hazsina	HE	Zemplín	gr. Andrásy Manó
Hlohovec	Galgócz	HC	Nitra	Mangl Ignác
Horná Súča	Felső-Szúcs	TN	Trenčín	Lupcsik József
Horné Naštice	Felső-Nasticz	BN	Trenčín	Schen Ferencz, Urbanek Mihály
Horné Turovce	Felső-Túr	LV	Hont	Zmeskál György
Hronec	Kis-Garam	BR	Zvolen	M. kir. bányakínestár
Humenné	Homonna	HE	Zemplín	gr. Andrásy Aladár
Jablonov	Almás	LE	Spiš	Szepesi püspöki uradalom
Jasov	Jaszó	KS	Abovsko-Turnianska	Jaszói prepostság.
Kalinovo	Kalnó	PT	Novohrad	Deutsch Bert. és Krausz Péter
Kevice – Ivančice	Kevicz	TR	Turiec	Dibák M.
Kolta	Kolta	NZ	Komárno	Jaross Mór.
Komárno	Komárom	KN	Komárno	Weszely Lajos, Kresna János
Komjatice	Komját	NZ	Nitra	br. Wodiander Albert
Košeca	Kasza	IL	Trenčín	Racsek József
Košice	Kasse	KE	Abovsko-Turnianska	ifj. Dávidkó István, széna-tér, Felsőmagyarországi építkezési részv. Tátsulát, Jakab Péter
Krásny Brod	Krasznibrod	ML	Zemplín	Ruzsicska Hynek
Kremnica	Körmöczbánya	ZH	Tekov	Körmöczbánya városi
Krompachy	Krompach	SN	Spiš	Krompach város
Kysucké Nové Mesto	Kiszuczsa-Ujhely	KM	Trenčín	Joachimovics A.
Levice	Léva	LV	Tekov	Lövai uradalmi
Likavka	Likavka	RK	Liptov	M. kir. kincstári uradalom
Lipany	Héthárs	BS	Šariš	id. Schwartz Samu, Szedák S. és társai
Liptovský Hrádok	Liptó-Ujvár	LM	Liptov	M. kir. Erdőkincstár, Tepliczky József
Lubietová	Libetbánya	BB	Zvolen	Libetbánya tégláégetés
Lutila	Lutilla	ZH	Tekov	Besztercebányai püspökségi uradalom
Malacky	Malaczka	MA	Bratislava	Wasservogel Ignáczné
Marhaň	Margonya	BJ	Šariš	Desseffy Pál
Markušovce	Márkus-Csépanfalu	SN	Spiš	Propper Sándor
Medzilaborce	Mező-Laborcz	ML	Zemplín	gr. Andrásy Manó
Michalovce	Nagy-Mihály	MI	Zemplín	gr. Sztáray Antal
Modra	Modor	PK	Bratislava	Szikora Ferencz
Modrý Kameň	Kekkö	VK	Novohrad	Messa András
Nálepkovo	Merény	GL	Spiš	Merény város
Necpaly	Neczpál	PD	Nitra	gr. Pálffy J.
Nitra	Nyitra	NR	Nitra	Városi téglagyár, Parizek Ferencz

Lokalita	Magarský názov	Okres	Župa	Majiteľ / názov podniku (magarsky)
Nitra – Mlyńárce	Molnos	NR	Nitra	Blahus Ede
Nitrianske Pravno	Német-Próna	PD	Nitra	Bakhofer József
Nižný Medzev	Alsó-Meczenzéf	KS	Abovsko-Turnianska	Alsó-Meczenzéf város
Nové Zámky	Ersekujvár	NZ	Nitra	Grünfeld Adolf, Kurzweil Gáspár
Opatová	Losonc-Apátfalva	LC	Novohrad	gr. Czebrían László
Palúdzka	Kis-Palugya	LM	Liptov	Wieser József
Parchovany	Parnó	TV	Zemplín	gr. Andrásy Géza
Pečovská Nová Ves	Pésc-Ujfalú	SB	Šariš	Péchy Család
Plášťovce	Palást	LV	Hont	Zmeskall György
Poltár	Poltár	PT	Novohrad	br. Barassa Alajos, Gurman János, Koravcsik János, Krausz Péter
Poniky	Pónik	BB	Zvolen	Ág. ev. hitközség.
Poprad	Poprád	PP	Spiš	Strampf G. A.
Poprad – Matejovce	Mateócz	PP	Spiš	Mateócz város
Poprad – Veľká	Felka	PP	Spiš	özv. Fábry Amália, Krampacher E. M. fiai
Považská Bystrica	Vág-Besztercze	PB	Trenčín	Kucsera Antal
Predmier	Predmér	BY, CA	Trenčín	Sutorisz János
Prešov	Eperjes	Po	Šariš	Weisel Vilmos
Revúca	Nagy-Röcze	RA	Gemer	Nagy-Röcze város
Rohožnica	Gyékényes	LV	Tekov	Chalupa János és Ferencz
Rybany	Ribény	BN	Trenčín	Prenoczky Károly
Rybník	Garam-Szöllös	LV	Tekov	Besztercebányai püspökség (bérloje: Waldner Mór)
Sady nad Torysou	Zdoba	KS	Abovsko-Turnianska	Esztergomi papnövelde téglagyara
Skalica	Szakolcza	SI	Nitra	Valka János
Slaná Lehota	Sós-Lehota	PT	Novohrad	Bocskár J.
Slanec	Nagy-Szaláncz	KS	Abovsko-Turnianska	gr. Forgách S.
Slovenská Lupča	Zólyom-Lipcse	BB	Zvolen	Zólyom-Lipcse község
Slovenské Nové Mesto	Sátoralja-Ujhely	TV	Zemplín	hg. Wintergrätz Lajos
Smižany	Szepes-Sümeg	SN	Spiš	Kula György, Puhala János
Smolník	Szmolnok	GL	Spiš	Szmolnok város téglagyára
Solivar	Tót-Sóvár	Po	Šariš	M. kir. edészeti kincstár téglagyára
Spišská Nová Ves	Igló	SN	Hont	Fischer József, Kodech János
Spišský Štiavnik	Savnik	PP	Spiš	Szepesi püspökség téglagyára
Svidník	Felső-Szvidnik	SK	Šariš	Tymich Ignác
Svodov	Szódó	LV	Tekov	Holovicz János
Šahy	Ipolság	LV	Hont	Holzér Ignác
Šamorín	Somorja	DS	Bratislava	Steiner Mátyás
Šarovce	Nagy-Saró	LV	Tekov	gr. Hunyady K.
Štúrovo	Párkány	NZ	Ostrihom	Benner Gáspár
Švedlár	Svedler	GL	Spiš	Svedlér város téglagyára
Tehla	Töhöl	LV	Tekov	Balai József
Tesárske Mlyňany	Malonya	ZM	Tekov	gr. Migazzy Vilmos
Točnica	Tosonca	LC	Novohrad	Ondrejkovits Károly
Topoľčany	Nagy-Tapolcsány	TO	Nitra	özv. Mikka Mária
Topoľčianky	Kis-Tapolcsány	ZM	Tekov	Károly Lajos főherczeg
Trebišov	Töke-Terebes	TV	Zemplín	gr. Andrásy Gyula
Trenčín	Trencsén	TN	Trenčín	Brix Vincze; Grósz Manó; Pollák Ignác; Csasztká B.; Schaffel T.
Trenčín – Zamarovce	Zamarócz	TN	Trenčín	Marer M.
Trnava	Nagy-Szombat	TT	Bratislava	Mike Róza és tsa, Mittacsek Pál, Reidner Gusztáv, Szukop Bertalan
Trnovec nad Váhom	Tornócz	SA	Nitra	gr. Hunyady Imre
Trstená	Trsztena	TS	Orava	Kuldanek József
Tuhár	Losonc-Tugár	LC	Novohrad	Sacher Vilmos

Lokalita	Maďarský názov	Okres	Župa	Majiteľ / názov podniku (maďarsky)
Tvrdošín	Turdosin	TS	Orava	Szovinszky Ignác
Údol	Uják	SL	Šariš	Alapi S. Attila
Unín	Unin	SI	Nitra	Berger Simon
Valaská	Olaszka	BR	Zvolen	Valentin Józef
Veľká Ida	Nagy-Ida	KS	Abovsko-Turnianska	br. Schell Rezső
Veľká Lomnica	Nagy-Lomnicz	KK	Spiš	Késmárki bank
Veľké Uherce	Nagy-Ugrócz	PE	Tekov	Thonek testvérek
Veľký Krtíš	Nagy-Kürtös	VK	Novohrad	Mesza A.
Veľký Šariš	Nagy-Sáros	Po	Šariš	Pulszky Géza
Vidiná	Videfalva	LC	Novohrad	Asbóth I.
Vráble	Verebély	NR	Tekov	Kotucsek András; Matuska József; özv. Pávelka Mária; Pélyi József
Závod	Závod	MA	Bratislava	Berger Salamon
Zborov	Zboró	BJ	Šariš	Tosz Károly és Batek Frigyes
Zemplínske Hradište	Hardicsa	TV	Zemplín	gr. Andrassy Aladár
Zlaté Moravce	Aranyos-Marót	ZM	Tekov	Homanovszki Ferencz, gr. Migazzi Vilmos, Rakovszky Ferencz, Rakovszky József
Zvolen	Zólyom	ZV	Zvolen	Thomka Gyula
Žarnovica	Zsarnócza	ZC	Tekov	Magyar királyi kincstár téglagyára

Tab. 1. Súpis majiteľov a nájomcov tehelní na Slovensku z roku 1892 (podľa Jekelfalussy 1892)

Lokalita	Okres	Majiteľ	Názov podniku	Rok	Starý názov
Alekšince	NR	Deutlbaum Jozef	výroba tehly	1941	
Bardejov	BJ	Jakub Šimon Gross	výroba tehly	1941	
Beluša	PU	Vd. Filipa Zieglerová	výroba škridle	1941	
Brezovica	SB	Brezovická tehelňa Fränkel a spol.	výroba tehly	1941	Brezovica nad Torysou
Giraltovce	SK	Bernát Weinstock (Čergov)	ručná výroba tehly	1941	
Horné Lelovce	PD	Rudolf Bock	výroba tehly	1941	
Kurima	BJ	Benjamin Stern	ručná výroba tehly	1941	
Lechnica	KK	Adolf Bergsmann	výroba tehly	1941	
Prievidza	PD	Wagmann Samuel	ručná výroba tehly	1941	
Púchov	PU	Šalamon Langfelder	výroba tehly	1941	
Radošovce	SI	Izidor Schlesinger	výroba tehly	1941	
Raslavice	BJ	Regina Goldmannová rod. Atlasová	výroba tehly	1941	Slovenské Raslavice
Raslavice	BJ	Atlasz Leopold	výroba hlinenej krytiny	1941	Slovenské Raslavice
Remeniny	VT	Jakub Grünvald	ručná výroba tehly	1941	
Spišská Stará Ves	KK	Adolf Bergsmann	výroba tehly	1941	
Stropkov	SP	Schwerz Armín	výroba tehly	1941	
Šarišská Poruba	PO	Ungar Ladislav	výroba tehly	1941	Vagaš
Šašová	BJ	Neumann Henrich	výroba tehly	1941	
Tesárske Mlyňany	ZM	Adolf Braun	výroba tehly	1941	Tesáre nad Žitavou
Tesárske Mlyňany	ZM	Ladislav Grossmann	výroba tehly	1941	Mlyňany
Trenčín	TN	Ludovít Pollák	výroba tehly a škridle	1941	
Trenčín	TN	Vd. Gizela Schlesingerová	výroba tehly	1941	
Unín	SI	Vojtech Haberfeld	výroba tehly	1941	
Závod	MA	Weiss Samuel	výroba tehly	1941	
Zlaté Moravce	ZM	Gelb Jozef	výroba tehly	1941	

Tab. 2. Súpis arizovaných židovských tehelní z roku 1940. Zdroj: www.upn.gov.sk

Obec	Okres	Okres (pôvodný)	Názov tehelne / majiteľ	Poznámka
Abrahám	GA	Galanta	Urbárska tehelňa	
Alekšince	NR	Nitra	Juraj Bocian	
Banka	PN	Trnava	Ján Kondvár a František Prochádzka	
Bánovce nad Bebravou	BN	Topoľčany	Štátna roľnícka škola	
Bánovce nad Ondavou	MI	Michalovce	ČSSZ	
Banská Bystrica	BB	Banská Bystrica	Družstvo pre hospodárstvo-poľnohospodárske výrobné družstvo, s r. o., expozitúra	
Banská Štiavnica	BS	Žiar nad Hronom	Rudné bane a huty, n. p.	
Bardejov	BJ	Bardejov	Bardejovská kruhová tehelňa pod národnou správou	
Bardejov	BJ	Bardejov	Mestská tehelňa	
Beckov	NM	Trenčín	Bratia Kurz	
Beharovce	LE	Spišská Nová Ves	Urbárska tehelňa / nájomca P. Jaroš	
Beluša	PU	Považská Bystrica	P. Česko a O. Martinisko, nájomcovia tehelne Baránka	
Bežovce	SO	Bardejov	ČSSZ / Jaroslav Koča	
Blatná Polianka	SO	Michalovce	ČSSZ	
Blatné Remety	SO	Michalovce	ČSSZ/Frank	
Bojná	TO	Topoľčany	Jozef Stoličný	
Borský Svätý Jur	SE	Senica	Ján Janečka	
Bošáca	NM	Trenčín	Anton Moravčík a spol.	
Bošáca	NM	Trenčín	Ján Kusenda	
Bošany	PE	Topoľčany	Jozef Hoffmann	
Bratislava	BA	Bratislava	FINSTAV, Západoslovenské tehelne, n. p.	
Bratislava	BA	Bratislava	Západoslovenské tehelne, n. p. ÚSP	
Brekov	HE	Humenné	Július Oláh	
Brestovany	TT	Trnava	Seeman	
Brezany	PD	Prievidza	Brezanská tehelňa pod národnou správou	
Breznica	SP	Humenné	Adolf Kleinmann	
Breznička	PT	Lučenec	Ipelská továreň na škridly a tehly	
Breznička	PT	Lučenec	Východoslovenské tehelne, n. p.	
Brezno	BR	Banská Bystrica	MNV	
Brezová pod Bradlom	MY	Senica	Poláček a Hlinický	
Brezová pod Bradlom	MY	Senica	Samuel Gavora	
Brodzany	PE	Topoľčany	Strojná tehelňa	
Bruty	NZ	Nové Zámky	MNV	st. názov Brúty
Brvnište	PB	Považská Bystrica	Ján Holis	
Budmerice	PK	Bratislava	Budmerická tehelňa / major V. Sládok	
Bukovec	MY	Senica	Tehliarske družstvo	
Bystričany	PD	Prievidza	Ludovít Frivalský	
Bystričany	PD	Prievidza	Štefan Plachý	
Bytča	BY	Žilina	Ján Kolonič	
Bytča	BY	Žilina	Štefan Pacik	
Bytča	BY	Žilina	Marian Mandík	
Bzovík	KA	Zvolen	Rím.-kat. cirkevná obec	
Čakajovce	NR	Nitra	MNV	
Čalovo	KN	Komárno	Československé štátne majetky, n. p.	v súčasnosti Veľký Meder
Čeladice	NR	Nitra	MNV	st. názov Čeladice
Čemerné	VT	Trebišov	Východoslovenské tehelne, n. p.	
Čemerné - Lomnica	MI	Michalovce	Robot. stavebné družstvo	
Ďapalovce	VT	Humenné	ČSSZ / Džubáni a Červinka	
Davidov	VT	Michalovce	ČSSZ / Bačík	st. názov Dávidov
Degeš	NZ	Nové Zámky	Roľnícke družstvo	v súčasnosti Rastislavice
Devínska Nová Ves	BA	Bratislava - vidiek	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Diviaky	TR	Martin	Roľnícke skladové družstvo, Turčiansky Sv. Martin	
Diviaky nad Nitricou	PD	Prievidza	Jozef Divéky	
Dlhoňa	SK	Bardejov	ČSSZ / Zapletal	
Dobrá	TN	Trenčín	J. T. Smetana, Trenčianska Teplá	
Dobroslava	SK	Bardejov	ČSSZ / Dugas	
Dolná Štubňa	TR	Martin	Lesná správa mesta Kremnice	

Obec	Okres	Okres (pôvodný)	Názov tehelne / majiteľ	Poznámka
Dolná Trnávka	ZH	Žiar nad Hronom	Bývalá urbárska tehelňa	
Dolné Bzince	NM	Trenčín	Svojdóm, stavebné družstvo, s. r. o.	v súčasnosti Bzince pod Javorinou
Dolné Obdokovce	NR	Nitra	MNV	
Dolný Lopašov	PN	Trnava	Martin Jankovič	
Ďorog	NZ	Nové Zámky	MNV	v súčasnosti Kmeťovo
Drietoma	TN	Trenčín	Bohumil Novosad	
Dubnica nad Váhom	IL	Považská Bystrica	Jozef Raček	
Dvorníky nad Nitricou	PD	Topoľčany	Alojz Kytka	
Farná	LV	Levice	MNV	
Fekišovce	SO	Michalovce	ČSSZ	
Fíľakovo	LC	Lučenec	Východoslovenské tehelne, n. p.	
Forbasy	SL	Poprad	Ján Koneval	
Fričovce	PO	Prešov	Ján Andraščík	
Gašparovo	BR	Banská Bystrica	Vincent Vrbovský	
Gbelce	NZ	Nové Zámky	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Gbelce	NZ	Nové Zámky	MNV	
Gelnica	GL	Spišská Nová Ves	MNV	
Giraltovce	SK	Bardejov	Ján Jurč	
Gúta	KN	Komárno	"Rodinný kozub"	v súčasnosti Kolárovo
Habura	ML	Humenné	ČSSZ	
Hajnáčka	RS	Rimavská Sobota	Východoslovenské tehelne, n. p.	
Handlová	PD	Prievidza	Arch. Ján Dvoráček	
Hertník	BJ	Bardejov	Spolok bývalých urbárníkov	
Hlboké	SE	Senica	Ján Šlahor	
Hliník	ZH	Žiar nad Hronom	Urbárska tehelňa	v súčasnosti Hliník nad Hronom
Hlivišťa	SO	Michalovce	ČSSZ / Frank	
Hlohovec	HC	Trnava	Július Loh	
Hniezdne	SL	Poprad	Štefan Vasílik	
Holčíkovce	VT	Humenné	ČSSZ	
Hontianske Nemce	KA	Zvolen	Gabriel Čelko	
Horná Ves	PD	Prievidza	Ladislav Tuma	
Horná Žďaňa	ZH	Žiar nad Hronom	Urbárska tehelňa	
Horné Devičany	LV	Levice	MNV	v súčasnosti Devičany
Horné Motešice	TN	Trenčín	Anton Hučín	
Horné Motešice	TN	Trenčín	Jozef Pavlech	
Horné Slažany	ZM	Nitra	Štefan Novota a spol.	st. názov Horné Slažany
Horný Hričov	ZA	Žilina	Lukáč Valko	
Horný Hričov	ZA	Žilina	Šimon Gjašík	
Horný Hričov	ZA	Žilina	Jozef Hluboška	
Horný Lieskov	PB	Považská Bystrica	Viktor Valášek	
Horný Moštenec	PB	Považská Bystrica	Matej Kudla	
Horný Síleš	NR	Nitra	MNV	v súčasnosti Horný Vinodol
Hostovice	SV	Humenné	Pavel Krátky	
Hôrka nad Váhom	NM	Nové Mesto nad Váhom	Lesná správa Szokolóczi	
Hrabovčík	SK	Bardejov	ČSSZ - Tlučko	
Hradište	PE	Topoľčany	Ignác Dolný	
Hrnčiarske Zalužany	PT	Rimavská Sobota	M. Markotan	
Hrnčiarske Zalužany	PT	Rimavská Sobota	"Makra" A. Pavlík a spol.	
Hrnčiarske Zalužany	PT	Rimavská Sobota	Andrej Sýkora, Legen	
Hrnčiarske Zalužany	PT	Rimavská Sobota	Jozef Gábor, Virgic	
Hrnčiarske Zalužany	PT	Rimavská Sobota	Jozef Sýkora, Legen	
Hrnčiarske Zalužany	PT	Rimavská Sobota	Žigmund Talán	

Obec	Okres	Okres (pôvodný)	Názov tehelne / majiteľ	Poznámka
Hrnčiarske Zalužany	PT	Rimavská Sobota	Jozef Slanina	
Hubina	PN	Trenčín	Rudolf Tamajka	
Humenné	HE	Humenné	Východoslovenské tehelne, n. p.	
Hunkovce	SK	Bardejov	ČSSZ - Pittel a Brauswetter	
Hurbanovo	KN	Nitra	MNV	
Hvozdnica	ZC	Žiar nad Hronom	Mestská tehelňa, Škrabka a J. Forgáč	v súčasnosti Voznica
Chocholná	TN	Trenčín	Ján Chrastina	
Chtelnica	PN	Trnava	Miestna skupina ROH	
Ilava	IL	Považská Bystrica	Kruhová tehelňa	
Istebné	DK	Dolný Kubín	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Ivánka pri Nitre	NR	Nitra	Anton Sopčák	
Jablonovce	LV	Levice	MNV	
Jacovce (Továrniky)	TO	Topoľčany	MNV	
Jasenica	PB	Považská Bystrica	Jozef Šterda	
Jasov	KS	Košice	Východoslovenské tehelne, n. p.	
Jurkova Voľa	SK	Bardejov	Eliáš Babjak	st. názov Jurkova Vóľa
Kalinovo	PT	Lučenec	Slovenské magnezitové závody, n. p.	
Kamienka	HE	Humenné	MNV	
Kapišová	SK	Bardejov	ČSSZ / Kosar	
Kechnec	KS	Košice	ČSSZ	
Kelča	VT	Humenné	ČSSZ / Pittel a Brauswetter	v súčasnosti Nová Kelča
Kežmarok	KK	Poprad	MNV	
Kladzany	VT	Michalovce	ČSSZ / Juhás	
Klenovec	RS	Rimavská Sobota	Michal Jakabšič	
Kluknava	GL	Spišská Nová Ves	Ondrej Glova	
Kolbovce	SP	Bardejov	ČSSZ, VAP	
Komárno	KN	Komárno	Oblasťné dobročinné družstvo pod národnou správou (národný správca Klochaň)	
Komjatice	NZ	Nové Zámky	Jozef Hrivnák	
Komlóša	BJ	Bardejov	Demeter Dušenka	v súčasnosti Chmelová
Korejovce	SK	Bardejov	ČSSZ / P. Krátky	
Korytné	NM	Nové Mesto nad Váhom	MNV	v súčasnosti Podolie
Košarovce	HE	Humenné	ČSSZ / Džubáni a Červinka	
Košeca	IL	Považská Bystrica	Gustav Krupička a syn	
Košice	KE	Košice	Východoslovenské tehelne, n. p.	
Košice	KE	Košice	Ján Gáži	
Kováčová	ZV	Zvolen	Juraj Ponický	
Koválov	SE	Senica	Koválovska tehelňa	
Kozárovce	LV	Levice	V. Drozdík, F. Orovnický	
Krajná Bystrá	SK	Bardejov	ČSSZ / Štefan Šechný	
Kráľová	BB	Banská Bystrica	Strojová tehelňa Harman a Milbacher	
Kráľovský Chlmec	TV	Trebišov	ČSSZ	
Krásna Ves	BN	Topoľčany	František Božík	
Krasňany	ZA	Žilina	František Rihák	
Krnča	TO	Topoľčany	Gábiel Matuschka	
Krompachy	SN	Spišská Nová Ves	Parná tehelňa Buzek a Zachar	
Kružlová	SK	Bardejov	ČSSZ / Müller	
Kučín	BJ	Bardejov	MNV	
Kuchyňa	MA	Bratislava - vidiek	Záhorská tehelňa / R. Jakubík	
Kuzmice	TV	Trebišov	Strojná tehelňa "BIRC" / major Vojtech Grünberger	
Kuzmice	TO	Topoľčany	Hrošo a spol.	
Kysucký Lieskovec	KM	Banská Bystrica	Gejza Šuty	
Kysucký Lieskovec	KM	Banská Bystrica	Tomáš Parčo ml.	
Ladomirová	SK	Bardejov	ČSSZ / Kosar	
Lehota	NR	Nitra	MNV	
Lechnica	KK	Poprad	Jozef Trebuňa	
Levice	LV	Levice	Západoslovenské tehelne, n. p. - "Nixprot"	

Obec	Okres	Okres (pôvodný)	Názov tehelne / majiteľ	Poznámka
Levice	LV	Levice	Západoslovenské tehelne, n. p. - "Monaco"	
Levoča	LE	Spišská Nová Ves	MNV	
Levoča	LE	Spišská Nová Ves	Anna Pohlodová	
Lipany	SB	Prešov	DMSK	
Liptovský Mikuláš	LM	Liptovský Mikuláš	MNV	st. názov Liptovský Sv. Mikuláš
Lok	LV	Levice	MNV	
Lubica	KK	Poprad	Anton Andráš	
Lubina	NM	Trenčín	neuvedené	
Luborča	TN	Trenčín	Ján Štefánek	
Lučatín	BB	Banská Bystrica	Jozef Kotroň	
Lučenec	LC	Lučenec	Východoslovenské tehelne, n. p.	
Lužianky	NR	Nitra	Usbim	
Majere	KK	Poprad	Ján Gecášek	
Majere	KK	Poprad	Július Krondiak	
Malá Maňa	NZ	Nové Zámky	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Malcov	BJ	Bardejov	František Karč	
Malé Hoste	BN	Topoľčany	Michal Mrázik	
Malé Chlievany	BN	Topoľčany	Juraj Bielik	
Mariková	PB	Považská Bystrica	Družst. tvorba s. r. o.	Dolná Mariková, Horná Mariková
Markušovce	SN	Spišská Nová Ves	Východoslovenské tehelne, n. p.	
Matejovce	PP	Poprad	Podtatranský tehliarsky priemysel / prenájomcovia Bratia Vikartovskí	
Matúškovo	GA	Galanta	"Novdom"	
Medzilaborce	ML	Humenné	Národná správa fy Ing. Ladislav Gellért	
Mechenice	NR	Nitra	Tehliarske družstvo	v súčasnosti Podhorany- Mechenice
Melčice	TN	Trenčín	Jozef Pilát	v súčasnosti Melčice- Lieskové
Merašice	HC	Trnava	Michal Candrák a Jozef Karola	
Mestisko	SK	Bardejov	ČSSZ / Tlučko	
Michalovce	MI	Michalovce	Východoslovenské tehelne, n. p.	
Michalovce	MI	Michalovce	Strajňanská parná tehelňa / major R. Nemeš	
Mlyňany	ZM	Nitra	Žitavská tehelňa	v súčasnosti Tesárske Mlyňany
Mnešice	NM	Nové Mesto nad Váhom	Národná správa fy Štefan Geržo	v súčasnosti Nové Mesto nad Váhom-Mnešice
Mnešice	NM	Nové Mesto nad Váhom	Západoslovenské tehelne, n. p.	v súčasnosti Nové Mesto nad Váhom-Mnešice
Mníšek nad Hnilcom	GL	Spišská Nová Ves	Národná správa fy J. Závadský (národný správca Kukura)	
Modrovka	NM	Trenčín	Štefan Struhárik	
Moldava nad Bodvou	KS	Košice	ČSSZ	st. názov Moldava
Mučeníky (Močenok)	NR	Nitra	Československé štátne majetky, n. p.	st. názov Mučeníky
Myjava	MY	Senica	MNV	
Neded	SA	Galanta	Juraj Vravko	
Nemčice	TO	Topoľčany	Bratia Háloví	
Nemčianky	ZM	Nitra	Tehelňa OAV	
Nemecká	BR	Banská Bystrica	Zoltán Antal	
Nevidzany	PB	Prievidza	Ján Kľuvanec	
Nitra	NR	Nitra	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Nitra - Mlynárce	NR	Nitra	Západoslovenské tehelne, n. p.	st. názov Nitra - Molnoš
Nitrianske Pravno	PD	Prievidza	Závody 29. augusta, n. p.	

Obec	Okres	Okres (pôvodný)	Názov tehelne / majiteľ	Poznámka
Nitrianske Pravno	PD	Prievidza	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Nitrianske Rudno	PD	Prievidza	Imrich Znamenák	
Nitrianske Rudno	PD	Prievidza	Strojová tehelňa / Andrej Harag	
Nižná	TS	Dolný Kubín	Tomáš Žuffa-Golát	
Nižná	PN	Trnava	Jozef Kováč	
Nižná Jablonka	HE	Humenné	P. Krátky	
Nižná Pisaná	SK	Bardejov	ČSSZ / Dugas	st. názov Nižná Pisaná
Nižná Polianka	BJ	Bardejov	Ján Baka	
Nižná Sitnica	HE	Humenné	ČSSZ / Ing. Zima	
Nižná Sitnica	HE	Humenné	ČSSZ / Džubáni a Červinka	
Nižné Čabiny	ML	Humenné	ČSSZ	v súčasnosti Čabiny
Nižný Komárnik	SK	Bardejov	ČSSZ / Kosar	
Nižný Medzev	KS	Košice	MNV	
Nová Lubovňa	SL	Poprad	Viktor Polančík	
Nová Lubovňa	SL	Poprad	Štefan Bakoš	
Nová Lubovňa	SL	Poprad	V. Janči	
Nová Ves nad Žitavou	NR	Nitra	Tehliarske družstvo	
Nováky	PD	Prievidza	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Nové Mesto nad Váhom	NM	Trenčín	MNV	
Nové Mesto nad Váhom	NM	Trenčín	Považské strojárne na rastlinné tuky	
Nové Sady	NR	Nitra	MNV	
Nové Zámky	NZ	Nové Zámky	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Nové Zámky	NZ	Nové Zámky	Július Rafajlovič	
Očová	ZV	Zvolen	MNV	
Okrut	PB	Považská Bystrica	Štefan Macháč	v súčasnosti Udiča
Ondrášová	TR	Martin	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Opatová	LC	Lučenec	Novdom	
Oslany	PD	Prievidza	Ing. Gejza Livora	
Oslany	PD	Prievidza	Kazimír Hyrošš	
Ostrá Lúka	ZV	Zvolen	Spoločnosť "Gunda"	
Ostrov	SO	Michalovce	ČSSZ	
Ožďany	RS	Rimavská Sobota	Ján Slanina-Galláš	
Pakostov	HE	Humenné	ČSSZ	
Papín	HE	Humenné	Poľnohospodárske majetky	st. názov Papin
Papín	HE	Humenné	Družstvo vojenských poškodencov	st. názov Papin
Papradno	PB	Považská Bystrica	Ondrej Babušík	
Parihuzovce	SV	Humenné	Pavel Krátky	
Partizánska Lupča	LM	Liptovský Mikuláš	Ludovít Král	
Partizánske	PE	Topoľčany	Závody 29. augusta, n. p.	
Pastovce	LV	Levice	"Novdom"	st. názov Pástovce
Pezinok	PK	Bratislava - vidiek	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Piešťany	PN	Trnava	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Píla	ZC	Žiar nad Hronom	Adalbert Zimmermann	
Plavecký Štvrtok	MA	Bratislava - vidiek	Ferdinand Rohliček	
Plaveč	SL	Prešov	ČSSZ / Dugas	
Plavnica	SL	Prešov	Ján Stanek	
Pliešovce	ZV	Zvolen	MNV	
Podlužany	LV	Levice	MNV	
Podolínec	SL	Poprad	MNV	st. názov Podolinec
Pohranice	NR	Nitra	MNV	
Poltár	PT	Lučenec	Východoslovenské tehelne, n. p. / Kováč	
Poltár	PT	Lučenec	Východoslovenské tehelne, n. p. / Križo	
Pondelok	PT	Rimavská Sobota	"Šamota" / Peter Štefko a Michal Ošlak	
Pondelok	PT	Rimavská Sobota	Andrej Almássy (Almášy)	
Poníky	BB	Banská Bystrica	MNV	
Poprad	PP	Poprad	Východoslovenské tehelne, n. p.	
Porostov	SO	Michalovce	ČSSZ	

Obec	Okres	Okres (pôvodný)	Názov tehelne / majiteľ	Poznámka
Poruba	PD	Prievidza	Juraj Dráb	
Považská Bystrica	PB	Považská Bystrica	František Parížek (bývalá Blahutova tehelňa)	
Považská Bystrica	PB	Považská Bystrica	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Pozdišovce	MI	Michalovce	ČSSZ	
Prašice	TO	Topoľčany	Cyril Beniak	
Preseľany	TO	Topoľčany	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Prešov	PO	Prešov	Okresná starostlivosť o mládež	
Prešov	PO	Prešov	Maximilián Viest	
Prešov	PO	Prešov	Východoslovenské tehelne, n. p.	
Priechod	BB	Banská Bystrica	MNV	
Prietrž	SE	Senica	Družstevná tehelňa	
Prievaly	SE	Senica	Jozef Kondla	
Prievidza	PD	Prievidza	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Prievidza - Dubnica	PD	Prievidza	Závody 29. augusta, n. p. / Arch. Anton Durjak	
Prituľany	HE	Humenné	ČSSZ	
Pruské	IL	Považská Bystrica	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Pstriná	SK	Bardejov	Štefan Bučko	st. názov Pstrina
Pucak	SP	Humenné	ČSSZ / Mihík	v súčasnosti Korunková
Púchov	PU	Považská Bystrica	Oto Jurnečka	
Púchov	PU	Považská Bystrica	Národná správa tehelne Majtána	
Pukanec	LV	Levice	MNV	
Pusté Úľany	GA	Galanta	Správa štátnych majetkov	st. názov Pusté Úľany
Radola	KM	Banská Bystrica	Augustín Ondrášek	st. názov Radola
Radošina	TO	Topoľčany	Usbim	
Raková	CA	Čadca	Štefan Gilánik	
Ratnovce	PN	Trnava	Ratnovská tehelňa / F. Kalenčíková-Petráková	
Revúca	RA	Rožňava	Východoslovenské tehelne, n. p.	
Rimavská Sobota	RS	Rimavská Sobota	Ladislav Tóth, tehelňa pod národnou správou	
Rohožník	MA	Senica	Adolf Kúra	
Rohožník	HE	Humenné	ČSSZ	
Roztoky	SK	Bardejov	ČSSZ / Matuš	
Rožňava	RV	Rožňava	Rožňavská strojná tehelňa	
Rudno	TR	Martin	Salančík a Hlavatý	
Runina	SV	Humenné	ČSSZ	
Ruská Kajňa	HE	Humenné	ČSSZ	
Ruskovce	SO	Michalovce	ČSSZ / Frank	
Sabinov	SB	Prešov	MNV	
Sečovce	TV	Trebišov	ČSSZ	
Sedliská	VT	Michalovce	Pavel Dobiš	
Semerovo	NZ	Nové Zámky	"Novdom"	
Senec	SC	Bratislava - vidiek	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Senec	SC	Bratislava - vidiek	Novdom Bratislava	
Senica	SE	Senica	Jakub Piaček	
Sentuš	SO	Michalovce	ČSSZ	v súčasnosti Svätuš
Skalica	SI	Senica	Václav Lněnička	
Slaná Lehota	PT	Lučenec	Pavel Godava	
Slanské Nové Mesto	KS	Košice	ČSSZ	
Slovenská Lupča	BB	Banská Bystrica	Strojná tehelňa MNV	
Slovenské Ďarmoty	VK	Lučenec	Vaškor a Bariak	
Slovenské Pravno	TR	Martin	Michal Benko	
Smolenice	TT	Trnava	Riaditeľstvo štátnych lesov	
Smolinské	SE	Senica	Jozef Langer	
Snakov	BJ	Bardejov	Východoslovenské priemyselné družstvo, Bardejov	
Snina	SV	Humenné	ČSSZ / Frank	
Snina	SV	Humenné	Ján Nemčanovský	
Sobrance	SO	Michalovce	Štefan Hudák	
Sobrance	SO	Michalovce	Herman Švarcz	
Solčany	TO	Topoľčany	Gejza Bielik	

Obec	Okres	Okres (pôvodný)	Názov tehelne / majiteľ	Poznámka
Solčany	TO	Topoľčany	Imrich Ondruš	
Sološnica	MA	Senica	Ernest Janečka	
Spišská Belá	KK	Poprad	Štefan Ištóczy	
Spišská Nová Ves	SN	Spišská Nová Ves	Východoslovenské tehelne, n. p.	
Spišské Podhradie	LE	Spišská Nová Ves	Východoslovenské tehelne, n. p.	
Spišské Podhradie	LE	Spišská Nová Ves	MNV	
Spišské Vlachy	SN	Spišská Nová Ves	Štefan Berko	
Spišský Štiavnik	PP	Poprad	Potravné družstvo	
Stakčín	SV	Humenné	Jozef Dogáň	
Stakčín	SV	Humenné	Arch. M. Kráľ	
Stakčín	SV	Humenné	Ján Vorek	
Stará Bystrica	CA	Čadca	Gašpar Targoš	
Stará Kremnička	ZH	Žiar nad Hronom	Národná správa tehelne	
Stará Lubovňa	SL	Poprad	ČSSZ / Ing. Šnábl a Ing. Ševela	
Stará Turá	NM	Trenčín	Považské strojárne, n. p.	
Starina	SV	Humenné	ČSSZ	v súčasnosti Stakčín
Sterkovce	ML	Humenné	ČSSZ	v súčasnosti Čabalovce
Stráňany	SL	Poprad	Obecná tehelňa	
Stráže (Krakovany)	PN	Nové Mesto nad Váhom	Alojz Matulík, Vrbové	
Stročín	SK	Bardejov	ČSSZ / Tlučko	
Stropkov	SP	Bardejov	Eliaš Švarcz	
Stropkov	SP	Bardejov	Ladislav Klikušovský	
Stropkov	SP	Bardejov	Ľudovít Luberta	
Studienka	MA	Senica	Ján Klimečka a spol.	
Studienka	MA	Senica	Ján Nízky	
Sučany	MT	Martin	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Svätý Anton	BS	Žiar nad Hronom	Nájom štátnej tehelne	
Svidnička	SK	Bardejov	Müller	
Svidník	SK	Bardejov	ČSSZ / Paňko	
Svidník	SK	Bardejov	ČSSZ / Kosar	
Svidník	SK	Bardejov	Veľkostatok Vincenta Šmelca	
Svinná	TN	Trenčín	"Jadro" kruhová tehelňa	
Svit	PP	Poprad	Závody 29. augusta, n. p.	
Svodín	NZ	Nové Zámky	MNV	
Svrčinovec	CA	Čadca	Ondrej Jurišta	
Šafárikovo	RA	Rimavská Sobota	Východoslovenské tehelne, n. p.	v súčasnosti Tornala
Šándorf	SE	Senica	Podnik ručnej tehelne	v súčasnosti Prievally
Šarovce	LV	Levice	"Novdom"	
Šintava	GA	Galanta	Silvester Zaoral	
Široké	PO	Prešov	Pavel Gurčík	
Šoporňa	GA	Galanta	Urbárska spoločnosť	
Štúrovo	NZ	Nové Zámky	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Štúrovo	NZ	Nové Zámky	MNV	
Šurany	NZ	Nové Zámky	Južnoslovenské cukrovary, n. p.	
Šurany	NZ	Nové Zámky	"Novdom", stavebné a bytové družstvo, s. r. o. Bratislava-Petržalka	
Terchová	ZA	Žilina	Ing. Mihálik a Kasanický	
Tesáre	TO	Topoľčany	Urbárska tehelňa	
Tisinec	SP	Bardejov	ČSSZ / VAP	
Tokajík	SP	Bardejov	ČSSZ	
Tolčemeš	SB	Prešov	Tehelné družstvo / Arch. Štefan Nináč	v súčasnosti Šarišské Sokolovce
Tolčemeš	SB	Prešov	Tehliarske družstvo	v súčasnosti Šarišské Sokolovce
Tomášovce	RS	Rimavská Sobota	Továreň na výrobu škridiel	

Obec	Okres	Okres (pôvodný)	Názov tehelne / majiteľ	Poznámka
Topoľčany	TO	Topoľčany	Vojtech Švorák (tehelňa pod národnou správou)	
Topoľčany	TO	Topoľčany	"Gizela"	
Torysa	SB	Prešov	Jozef Haborák	
Továrne	VT	Michalovce	ČSSZ / Petriga	
Trakovice	HC	Trnava	Oldrich Veverka	
Trebišov	TV	Trebišov	ČSSZ	
Trenčianska Teplá	TN	Trenčín	Západoslovenské cukrovary, n. p.	
Trenčianska Teplá	TN	Trenčín	Mikuláš Černický, Omšenie	
Trenčianske Bohuslavice	NM	Trenčín	Adam Kuchta	
Trenčín	TN	Trenčín	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Trenčín	TN	Trenčín	Prvá trenčianska parná tehelňa (bývalá Grossova tehelňa)	
Trnava	TT	Trnava	Západoslovenské tehelne, n. p. 3 / Jurkovič	
Trnava	TT	Trnava	Západoslovenské tehelne, n. p. 2 / Dömötör	
Trnava	TT	Trnava	Západoslovenské tehelne, n. p. 1 / J. Bilik	
Trnava	TT	Trnava	Západoslovenské tehelne, n. p. 4 / Dr. Kováč	
Trnové	ZA	Žilina	Moravčík a spol.	
Turany	MT	Martin	Ján Kapusta a bratia	
Turcovce	HE	Humenné	ČSSZ / Ing. Zima	
Turčiansky Sv. Martin	MT	Martin	Západoslovenské tehelne, n. p. / Hlavaj	
Turčiansky Sv. Martin	MT	Martin	Kriváň - ČKD, n. p.	
Turčiansky Sv. Martin	MT	Martin	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Turzovka	CA	Čadca	Odrobiňák a spol.	
Turzovka	CA	Čadca	Bratia Štefankovci	
Tužina	PD	Prievidza	Arch. Jozef Kováčik	
Tvrdošovce	NZ	Nové Zámky	Novdom	
Uhrovec	BN	Topoľčany	Albert Dudák	
Urmín	NR	Nitra	František Sitár	v súčasnosti Mojmírovce
Valaská	BR	Banská Bystrica	MNV	
Velčice	TN	Trenčín	Kováček	v súčasnosti Chocholná- Velčice
Veľká Domaša	VT	Humenné	ČSSZ / Džubáni a Červinka	v súčasnosti Holčíkovce
Veľká Lomnica	KK	Poprad	Vysoké Tatry, stavebné a bytové družstvo, s. r. o. Tatranská Lomnica	
Veľká Poľana	SV	Humenné	ČSSZ	v súčasnosti Stakčín
Veľká Ves	PT	Lučenec	M. Kolimár	
Veľké Čaníkovec	PK	Bratislava - vidiek	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Veľké Hoste	BN	Topoľčany	Spolok bývalých urbárikov	
Veľké Kapušany	MI	Bardejov	ČSSZ	
Veľké Kostolany	PN	Trnava	MNV	
Veľké Krškany	LV	Levice	MNV	
Veľké Ludanice	LV	Levice	MNV	v súčasnosti Veľké Ludince
Veľké Ostratice	PE	Topoľčany	Štefan Beniak	
Veľké Rovné	BY	Žilina	Pavel Duriš	
Veľké Stankovce	TN	Trenčín	Ján Kadlečík	
Veľké Stankovce	TN	Trenčín	Cyril Bozunk	
Veľké Uherce	PE	Topoľčany	Lesný úrad rodiny Thonetovej	
Veľké Zalužice	MI	Michalovce	ČSSZ	
Veselé	PN	Trnava	Tehla, komunálna spoločnosť	
Veselé	PN	Trnava	Ján Skublič	
Vidiná	LC	Lučenec	Riaditeľstvo štátnej hospodárskej školy	st. názov Vidina
Víťazovce	HE	Humenné	ČSSZ	
Vojnice	KN	Komárno	MNV	
Vráble	NR	Nitra	Pakši	
Vráble	NR	Nitra	Tehlospol. ver. obch. spol.	

Obec	Okres	Okres (pôvodný)	Názov tehelne / majiteľ	Poznámka
Vranovské Dlhé	VT	Michalovce	Robotnícke stavebné družstvo	dnes súčasť Vranova nad Topľou
Vrbové	PN	Trnava	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Vrbové	PN	Trnava	Arch. Gejza Mego	
Vrbové	PN	Trnava	Ing. J. Polákovič	
Vrtižer	PB	Považská Bystrica	Arch. Václav Rýpal	
Vrutky	MT	Martin	Národná správa Vanovitsová	
Vysoká	BS	Žiar nad Hronom	Štefan Horváth	
Vyšná Jablonka	HE	Humenné	P. Krátky	
Vyšná Sitnica	HE	Humenné	ČSSZ	
Vyšný Mirošov	SK	Bardejov	ČSSZ / Pittel a Brauswetter	
Vyšný Orlík	SK	Bardejov	ČSSZ / Pittel a Brauswetter	
Zamarovce	TN	Trenčín	Zamarovská tehelná / prenájomca Arch. Jozefčík	
Zamarovce	TN	Trenčín	Odeva, n. p. Trenčín, tehelná	
Závadka nad Hronom	BR	Banská Bystrica	Správa štátnych lesov a majetkov	
Zboj	SV	Humenné	ČSSZ	
Zborov	BJ	Bardejov	Riaditeľstvo štátnych lesov	
Zelené	PT	Lučenec	Michal Mihaly	
Zelené	PT	Lučenec	Zelenovská továreň na škridle a tehly	
Zelené	PT	Lučenec	Spojené továrne na škridle a tehly	
Zemianske Lieskové	TN	Trenčín	MNV	
Zemianske Sady	GA	Galanta	Max Švarcz	
Zlaté Moravce	ZM	Nitra	Viliam Nevin	
Zlaté Moravce	ZM	Nitra	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Zubrohlava	NO	Dolný Kubín	Ondrej Zemančík	
Zvala	SV	Humenné	Pavel Krátky	v súčasnosti Stakčín
Zvolen	ZV	Zvolen	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Zvolen	ZV	Zvolen	Anna Prinusová	
Zvolenská Slatina	ZV	Zvolen	Stanislav Štefl	
Žabokreky	PE	Topoľčany	Slovena	v súčasnosti Žabokreky nad Nitrou
Žalobín	VT	Michalovce	ČSSZ	
Žarnovica	ZC	Žiar nad Hronom	"Sandrik", národná správa Hámre	
Žarnovica	ZC	Žiar nad Hronom	MNV	
Žarnovická Huta	ZC	Žiar nad Hronom	Ján Pavol	
Želiezovce	LV	Levice	Správa štátnej tehelne	
Želovce	VK	Lučenec	Štátna škola	
Žemberovce	LV	Levice	MNV	
Žihárec	SA	Galanta	Ernest Uerga	
Žilina	ZA	Žilina	Západoslovenské tehelne, n. p.	
Žilina	ZA	Žilina	Alojz Ďurčánsky	

Tab. 3. Staré názvy tehelní na Slovensku podľa súpisu z roku 1961

ALTE NAMEN VON ZIEGELEIEN

MARIÁN ČURNÝ

Der Autor präsentiert eine Studie, in der er sich bemüht, die Ziegeleien in der Slowakei von der Zeit nach dem Jahre 1900 bis zu deren Nationalisierung in den Jahren 1946–1948 zu kartieren. Das Paradox von den slowakischen historischen Synthesen des 19. und 20. Jahrhunderts ist die Absenz eines komplexeren Blicks auf die Herstellungsbetriebe. Und das betrifft auch die Geschichte von Ziegeleien. Der Autor führt die verfügbaren Zahlen von Ziegeleien und Ziegelarbeitern an: In der Gesamtzahl der Roma-Bevölkerung aus dem Jahre 1893 erwähnt man auch die Zahl der Roma-Ziegelarbeiter, von denen es zu jener Zeit 15000 gab. Im Jahre 1900 arbeiteten in dem Bratislavaer Gau an 70 Orten 835 Ziegler und im Nitraer Gau an 85 Orten 499 Ziegler. Anhand einer anderen fachlichen Abschätzung betrug im Jahre 1900 die Zahl der Ziegelarbeiter 2895, im Jahre 1910 waren es etwa 3965 Personen. Im Jahre 1912 waren in der Slowakei 467 Ziegeleien tätig und im Jahre 1930 gab es hier bereits 489 Ziegelbetriebe mit der Gesamtzahl von 6292 Arbeitern. Die wichtigste Quelle für eine Rekonstruktion des Netzwerkes von Ziegeleien in der Slowakei bilden die statistischen Angaben über die Zahl der Ziegeleien, dargestellt auf einer Karte von Ziegeleien aus dem Jahre 1900. Das Problem von Identifizierung der signierten Ziegelerzeugnisse mit deren Herstellern liegt oft in einer beschränkten Bestehensdauer der Ziegeleien. Viele Ziegelbetriebe aus der Endphase der habsburgischen Monarchie überlebten nicht die Transformation in das Umfeld der neuentstandenen Tschechoslowakischen Republik nach dem Jahre 1918. Die Basis für eine Ergänzung der Kenntnisse über die Namen von Ziegeleien und über deren Besitzer gewann der Autor dank dem Dokument „Informationen über die alten Namen von Ziegeleien und Tongruben“, das im Jahre 1961 ausgearbeitet wurde. Es reflektiert die Eigentumsverhältnisse der Ziegeleien nach der Nationalisierung in den Jahren 1946–48 und 1959. Das obengenannte Dokument bestand aus 468 Karteikarten mit angeführten Namen der Gemeinde und der Ziegelei, die gewöhnlich nach ihrem Besitzer benannt war (Tab. 1). Der Autor nimmt an, der Stand erfasst in diesem Dokument reflektiert in wesentlichem Maße die Situation in der Endphase der 1. Tschechoslowakischen Republik, denn während des Zweiten Weltkrieges und anschließend nach dem Siegreichen Februar 1948 ist es zu keinen deutlicheren Änderungen im Besitztum der Ziegeleien gekommen. Auf Grund der verfügbaren Literatur präsentiert der Autor die Angaben über die Entstehungszeit, Eigentumsverhältnisse, Produktionssortiment, Maschinenausstattung und Nationalisierung der Ziegeleien aus mehr als fünfzig Orten:

Banská Bystrica – im 19. Jahrhundert waren in der Umgebung von Banská Bystrica drei Saisonziegeleien tätig, von denen zwei wegen Unrentabilität untergegangen sind. Zur Zeit der 1. Tschechoslowakischen Republik produzierte hier die „Grantal-Maschinenziegelei Mende u. Co. mit dem Sitz in Banská Bystrica“. Die Gesellschafter waren hier bis zur Verstaatlichung im Jahre 1948 Emil Mende und Štefan Áč. In naher Umgebung existierten auch die Ziegeleien in Kráľová und in Slovenská Lupča.

Batizovce – seit dem Jahre 1923 produzierten hier Ziegel und Drainagerohre Ján und Samuel Šolís mit zwei Arbeitern. Rund um 1935 endete die Ziegelherstellung in der Gemeinde und sie wurde durch die Ziegelei Baťa in Svit ersetzt.

Borský Svätý Jur – am Ende des 19. Jahrhunderts befand sich an der Flurgrenze zwischen den Gemeinden Sekule, Moravský Sv. Ján und Borský Sv. Jur eine alte Ziegelei. Die neue wurde dann in Borský Sv. Jur von der Familie Procházka aus Lanžhot gegründet. Im Jahre 1932 begann man hier mit saisonartiger Handproduktion von Ziegeln, die 1959 nationalisiert wurde.

Borský Mikuláš – zur Zeit der 1. Tschechoslowakischen Republik wurden hier die Arbeitsmöglichkeiten außer der Stärkefabrik auch durch eine Ziegelei angeboten.

Breznička – im Jahre 1897 wurde die örtliche Ziegelei von der Familie Szentiványi gegründet. Im Jahre 1904 hat sie Košťálek mit seinen Gesellschaftern Tausz und Reichman abgekauft. Seit 1908 gehörte die Ziegelei den Besitzern Herzog und Kohn. Ein Teil des Eigentums wurde von den Gebrüdern Križo aus Breznička abgekauft und ab 1927 gehörte ihnen schon die ganze Ziegelei. Die Ziegelei unter dem Namen „Gebrüder Križo, Fabrik für Dach- und Mauerziegel in Breznička“ wurde im Jahre 1948 nationalisiert.

Devínska Nová Ves – im Jahre 1870 begann hier mit der Handproduktion von Ziegeln die Bratislavaer Familie Rössler. Gegen die Jahrhundertwende wurde die Ziegelei durch die Wiener Firma Wienerberger Ziegelei übernommen. Im Jahre 1920 hat man die Ziegelei abgekauft und sie wurde zum Bestandteil der Slowakischen Aktienziegeleien mit dem Sitz in Hodonín. Nationalisiert wurde sie im Jahre 1946.

Dobrá – mit der Handproduktion von Ziegeln begann man hier im Jahre 1899. Das Brennverfahren verlief in einem Feldbrandofen. Später wurde hier ein Ringofen gebaut, der auch nach der Nationalisierung in den Jahren 1945–1947 in Betrieb war.

Dojč – im 19. Jh. wurde in Dojč bei Senica, Flur Úrebrí, eine neue Ziegelei gegründet. Der Flurname „Stará ciheuňa“ belegt auch die Existenz einer älteren Ziegelei. Die Fabrik war bis zu den 1930ern tätig (*Zajíčková 2007*).

Fabianka – mit der Ziegelherstellung begann hier vor dem 1. Weltkrieg Leopold Sacher. Zuerst handelte es sich um Handproduktion, die später noch mit einem Ringofen ergänzt wurde. Während des 2. Weltkrieges wurde die Ziegelei schwer beschädigt. Mit Herstellung unter der Staatsverwaltung begann man erst im Jahre 1957.

Filakovo – der erste Hersteller von Ziegeln in Filakovo war Graf Štefáni. Später haben sich hier mehrere Besitzer abge-

wechselt, bis die Produktion an eine Genossenschaft übergang. Diese wurde unter dem Namen „Ziegelei und Materialeinkaufsstelle, Genossenschaft der Bauunternehmer, GmbH Filakovo“ im Jahre 1948 nationalisiert. Die letzten Mitglieder der Verwaltung dieser Genossenschaft waren Ladislav Braun, Arpád Cibula und Dr. Gejza Hajóš.

Gbelce – eine Handziegelei wurde hier im Jahre 1920 errichtet, in den Jahren 1931–1932 hat man einen Ringofen gebaut. Die Ziegelei wurde im Jahre 1948 nationalisiert.

Gbely – die örtliche Ziegelei wurde im Jahre 1905 von Hermann Armin Grünmandl gegründet. Im Jahre 1939 wurde sie von Konstantin Čársky abgekauft und 1948 von dem Betrieb Nafta übernommen. Unter dem Besitz von H. Grünmandl hat die Ziegelei ihre Produkte mit dem Zeichen HG signiert. Außerdem gab es in der Flur Záhumenica in Richtung zum Farské noch die Ziegelei Lechpér, die jedoch bald unterging. Zu berühmten Zieglerfamilien, die direkt in der Ziegelei Grünmandl ansässig waren, gehörten die Familien Uhrinec, Válek und Včelka.

Hajnáčka – im Jahre 1905 gründete hier Sarlay Somom eine kleine Ziegelmanufaktur. Ungefähr im Jahre 1930 wurde sie von der Firma Leder u. Co. abgekauft. Die letzten Eigentümer, unter denen die Ziegelei 1940 nationalisiert wurde, waren etwa seit 1936 Eugen Braun und Nathan Stein.

Hrnčiarске Zalužany – zu der berühmten Tradition von Keramikherstellung in Hrnčiarске Zalužany gehört auch die Produktion von Mauer- und Dachziegeln, mit der sich die Ortsbewohner beschäftigt haben. Die Produkte wurden in Tunnelöfen direkt in der Gemeinde gebrannt (Abb. 3). Im Jahre 1889 baute hier der Advokat Sütö eine Ziegelei, die nach seinem Tod von seiner Witwe Stephanie Sütö verwaltet wurde. Sie ist vor dem Ersten Weltkrieg untergegangen. Im Jahre 1950 gründete man hier die berühmte keramische Produktionsgenossenschaft „šamotka“.

Ilava – die Ziegelei in Ilava wird bereits im Jahre 1751 erwähnt. 1908 modernisierte hier Graf Franz Königsegg eine handbetriebene Saisonziegelei, die er dann im Jahre 1916 an die Magyar Földhitelbank in Budapest verkaufte. Seit 1929 ist die Ziegelei im Besitz von Julius Kohn und Samuel Smatana gewesen. In den Jahren 1939 bis 1940 wurde zum Verwalter der Ziegelei Vojtech Remešík, der schon bald zusammen mit Bohumil Kolik Mitinhaber wurde. Im Jahre 1959 wurde die Ziegelei nationalisiert.

Ivanka pri Nitre – mit Ziegelherstellung begann hier im Jahre 1938 Anton Sopčík, der 1946 auch einen kleinen Ringofen baute. Im Jahre 1950 wurde seine Ziegelei nationalisiert.

Jesenské – zur Zeit der 1. Tschechoslowakischen Republik registrieren wir hier nur hausgemachte Handproduktion, von der es keine Erwähnungen mehr gibt, denn die betreffenden Dokumente wurden während des 2. Weltkriegs vernichtet. Später entstand hier eine Ziegelfabrik.

Kurima – Ziegelherstellung ist hier bereits in der ersten Hälfte des 19. Jh. belegt, als das örtliche Herrenhaus gebaut wurde. Zur Zeit der 1. Tschechoslowakischen Republik sind die Produkte dieser Ziegelei mit dem Zeichen „kuryma“ signiert worden. Die Ziegelei hörte in den 1960ern auf zu produzieren.

Krupina – Ziegelherstellung begann hier lange vor dem Jahre 1923. Aus diesem Jahr verfügen wir über die ersten Erwähnungen im Zusammenhang mit der Lieferung von Ziegeln für den Bau der Eisenbahnlinie Zvolen–Krupina. Die Ziegelei war auch im Jahre 1944 immer noch handbetrieben und gehörte der Stadt. Ihr Verwalter war Ján Beniač.

Malacky – seit dem 19. Jahrhundert war hier die Ziegelei Pálffy tätig und sie hat folgende Ziegelzeichen benutzt: M. P. (Miklós Pálffy), H. M. P. (Herzog Miklós Pálffy), J. P. (János Pálffy), H. P. (Herzog Pálffy), A. H. P. (Anton Herzog Pálffy). Aus der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts sind vor allem die Ziegeleien Rohlíček, Uhrinec, Brachfeld (Práchfeld), Štěpánek und Šimek bekannt.

Mariánka – in der ersten Hälfte des 20. Jh. waren hier zwei Ziegelbetriebe tätig – die Ziegelei von J. Horňáček und die von der Familie Šuma. Sie sind beide während der genossenschaftlichen Parzellierung in den 1950ern untergegangen.

Moravský Svätý Ján – in den 1930ern war in der Umgebung von Moravský Svätý Ján eine Schmalspurbahn in Betrieb. Die hat in die Eisenbahnstation Dúbrava Holz, landwirtschaftliche Produkte und Ziegel aus der Ziegelei U Janičkov eingeführt.

Lakšárska Nová Ves – am Anfang des 20. Jahrhunderts befanden sich in der Gemeinde drei Ziegeleien – die erste gehörte Ján Žák, die zweite František Žák und die dritte war im Besitz der Kätner vereint in einer Weidengesellschaft.

Levice – in Levice waren zwei Ziegeleien tätig: die erste hat bereits vor dem Jahre 1905 gearbeitet, als darin ein Ringofen gebaut wurde. Ihr Besitzer war der Italiener Menotti und der Name war „Ziegelei Monaco“. Die andere Ziegelei wurde unter dem Namen „Ziegelei Nixport“ im Jahre 1937 als ein Saisonunternehmen gegründet. Sie wurde im Jahre 1946 konfisziert und 1948 verstaatlicht.

Liptovská Ondrašová – die örtliche Ziegelei wurde im Jahre 1935 von Krivoš gegründet. Nationalisiert wurde sie in den Jahren 1946–1948.

Lučenec – Ziegelherstellung wurde hier im Jahre 1907 von der Familie Rakottkay gegründet und im Jahre 1925 wurde sie von der Firma Krausz abgekauft. Ihr Besitzer war Elemír Krausz und nach seinem Tod übergang die Ziegelei auf Pavel Himler, Ladislav Goldner–Galan, Terézia Hajošová und Katarína Hászová. Nationalisiert wurde sie im Jahre 1948.

Malá Maňa – die Ziegelei wurde hier am Anfang des 20. Jahrhunderts errichtet. Zur Zeit der 1. Tschechoslowakischen Republik war sie in den Händen der Aktionäre der Volksbank des Komitates Barsch (Tekovská ľudová banka) und ihr Name war „Dachziegelfabrik AG, Malá Maňa“. Sie wurde im Jahre 1948 nationalisiert.

Martin – die Ziegelei wurde hier 1878 von Schulz gegründet, im Jahre 1898 mit Maschinen und im Jahre 1924 auch mit

einem Ringofen ausgestattet. Zur Zeit der 1. Tschechoslowakischen Republik gab es in der Martiner Ziegelei eine rege Streikbewegung geführt von den Arbeitern, die in der Kommunistischen Partei der Tschechoslowakei organisiert waren. Nationalisiert wurde sie im Jahre 1946.

Maštinec – mit Herstellung von Dachziegeln begann hier im Jahre 1934 Michal Michál. Die Ziegelei (Abb. 4) gehörte ihm bis zum Jahre 1949.

Michalovce – die Ziegelei wurde hier im Jahre 1905 vom Graf Stáray gegründet und die Produktion hat bis zum 1. Weltkrieg der Italiener Cini organisiert. Nationalisiert wurde sie im Jahre 1948, aber die Ziegelherstellung ist nicht mehr fortgesetzt worden.

Myjava – handgemachte Ziegel sind hier seit 1896 in einer Saisonziegelei hergestellt worden. Modernisiert wurde sie erst nach dem Übergang unter die Nationalverwaltung im Jahre 1947 (Abb. 5).

Nové Mesto nad Váhom – der Anfang von Ziegelherstellung reicht hier bis zum Jahr 1896 zurück. Bis 1935, als die Ziegelei mit einer Ziegelpresse und einem Ringofen ausgestattet wurde, hat man hier Handproduktion durchgeführt. Nationalisiert wurde die Ziegelei im Jahre 1956.

Nitrianske Pravno – aus Nitrianske Pravno kennt man die Produktion von Kacheln und Schamotterzeugnissen. Der Ziegelbetrieb „Fabrik für keramische Ware AG Nitrianske Pravno“ wurde hier erst in den Jahren 1941–1948 erbaut. Die Ziegelherstellung existierte auch in umliegenden Gemeinden Kľačno, Tužina, Nitrianske Rudno u. a.

Nižná – zur Zeit der 1. Tschechoslowakischen Republik arbeitete hier eine Maschinenziegelei im Besitz von Tomáš Žuffa Golát mit Gesellschaftern Jozef Knižacký, Michal Žuffa Golát, Ludovít Reguly und Ignác Reguly. Seit 1929 hat man auch in unweitem Dorf Zemianska Dedina handgemachte Ziegel hergestellt.

Pastovce – die Herstellung von ungebrannten Ziegeln ist in Pastovce von alters her bekannt. Gebrannte Ziegel begann man im Jahre 1930 zu erzeugen. Damals baute der Unternehmer Fischer hier einen Ringofen, eine Pressanlage und die Schuppen zum Ziegeltrocknen. Verstaatlicht wurde die Ziegelei im Jahre 1959.

Pezinok – die Ziegelei wurde hier im Jahre 1872 gegründet, vermutlich an der Stelle der früheren Stadtziegelei, die hier seit dem 17. Jahrhundert existiert hat. Im Jahre 1895 gründete man die Erste Dampfziegelei des Bratislavaer Unternehmers Emerich Rössler, der im Jahre 1899 einen Hoffmannschen Ringofen bauen ließ. Im Jahre 1901 ist die Ziegelei Pálffy untergegangen und die Baugenehmigung erhielt der Wiener Unternehmer Stephan Spitzer. Der volle Betrieb in der neuen Ziegelei begann im Sommer 1909. Im Oktober 1909 wurde die Ziegelei Rössler von dem Wiener Unternehmer Stephan Kriser gekauft und im Januar die Ziegelei Spitzer von der Gesellschaft Dr. Kahlenberger u. Co. Die letztere aber gelangt bereits im Jahre 1912 ebenfalls in den Besitz von Stephan Kriser. Bald danach wurde die ehemalige Ziegelei Spitzer wegen dem Mangel an Rohstoffen außer Betrieb gesetzt und nach 1919 wurde zum größten Ziegelbetrieb in Pezinok die ehemalige Ziegelei Rössler. Nationalisiert wurde sie im Jahre 1946.

Poltár – die erste Ziegelei in Poltár wurde 1862 vom Grafen Ritten von Rittenstein gegründet, der sie ein Jahr später an den Baron Alois von Baratta–Dragano verkaufte. Der letztere eröffnete 1869 die erste Schamott-Ziegelei und im Jahre 1882 ihre Filialen – Hôrka und Turbína in Zelené. Ab 1904 war die Ziegelei im Besitz des Barons Norbert Baratta und ihr Name lautete „Keramikwerke vom Baron Norbert Baratta und Lehmbaubetriebe“. Nach dem 1. Weltkrieg ist die Ziegelei in Verfall geraten und im Jahre 1940 wurde sie von Michal Kovács und František Štembera gekauft, in deren Besitz sie dann bis zur Nationalisierung im Jahre 1946 gewesen ist. Die zweite Ziegelei in Poltár wurde von Peter Krausz gegründet. Sie war mit einem 12-kammerigen Ringofen und drei Feldbrandöfen ausgestattet.

Pondelok – die örtliche Ziegelei wurde im Jahre 1899 von Gajdár gegründet. Diese Ziegelei ist 1914 untergegangen. Neben den Privatherstellern, wie z. B. Almáši u. Co., existierte hier von 1927 bis 1940 die Dachziegelfabrik Bless, die im Besitz von Timko und Bolek gewesen ist.

Preseľany – bis zum Jahre 1929 gab es hier nur eine kleine Handmanufaktur, die zwischen den Jahren 1929–1931 modernisiert wurde (zwei Ringöfen, Pressanlage, Trockenanlagen). Nationalisiert wurde sie im Jahre 1948.

Prievidza – die handbetriebene Ziegelei wurde hier im Jahre 1909 gegründet. Später, nachdem sie modernisiert wurde, übergang sie ins Eigentum der Firma Carpathia AG mit dem Sitz in Prievidza. In der Umgebung von Prievidza existierte die Ziegelherstellung auch in den Gemeinden Brezany, Nováky, Oslany, Dubnica, Nitrianske Rudno u. a.

Prievaly – Mauer- und Dachziegel sind hier seit der Mitte des 19. Jh. hergestellt worden, vor dem 1. Weltkrieg war die Ziegelei im Besitz von Jozef Majzlík, später von Šrámek. Während des 2. Weltkriegs wurde die Ziegelei schwer beschädigt. Jozef Kondla versuchte sie wieder in Betrieb zu setzen, aber die Produktion war unrentabel.

Pruské – schon in den 1780ern haben hier die Untertanen auf dem Herrngut des Grafen Königsegg Ziegel hergestellt. Im Jahre 1909 begann die Produktion in einer neuen Ziegelei, in der ein Hoffmannscher Ofen gebaut wurde. Nach dem 1. Weltkrieg wurde der Betrieb stillgelegt und die Ziegelherstellung begann hier wieder erst in den Jahren 1928–1929.

Pukanec – im Jahre 1770 baute man in der Flur Majere die Stadtziegelei, die jedoch schon bald danach untergegangen ist. Im Jahre 1898 gründete Alexander Slúka die Fabrik zur Herstellung von Mauer- und Dachziegeln. Die ist nach dem 2. Weltkrieg untergegangen, vor allem wegen der kostenaufwendigen Abfuhr der Erzeugnisse, da Pukanec keine Eisenbahn besitzt.

Radimov – noch vor dem 1. Weltkrieg und kurz danach betrieben hier Vanek und Gajdoščík eine offene Ziegelei für gebrannte Ziegel, die jedoch wegen der Konkurrenz bald unterging.

- Radola** – die Handproduktion von Ziegeln begann hier 1938, im Jahre 1959 wurde sie nationalisiert.
- Ružomberok** – die Ziegelei wurde hier im Jahre 1871 von der Gesellschaft Ján Janček, Krčméry, Nickel und Várady gegründet und trug den Namen „Ziegelei Ružomberok, AG in Ružomberok“. Im Jahre 1906 wird sie von Ján Janček übernommen. Nach dem 1. Weltkrieg war sie im Besitz der Volksbank (Ludová banka) in Ružomberok. Nationalisiert wurde sie im Jahre 1948.
- Senec** – die erste Ziegelei in Senec gründete schon in der ersten Hälfte des 18. Jh. Graf Franz Esterházy. Vollziegel sind in der neuen Ziegelei seit 1921 hergestellt worden. Nach einem Brand im Jahre 1932 (Abb. 5) wurde sie renoviert.
- Senica** – am Ende des 19. Jahrhunderts waren hier vier Ziegeleien tätig, u. z. die von Baron Štefan Vagony, K. Kuffner, Kalman und Štetka. Zur Zeit der 1. Tschechoslowakischen Republik wird die Existenz von nur noch zwei Ziegeleien erwähnt, die jedoch im Laufe der ersten Jahrzehnte des 20. Jahrhunderts untergegangen sind. Eine weitbekannte Ziegelproduktion existierte zur Zeit der 1. Tschechoslowakischen Republik in der Ziegelei von Senica-Čáčov. Diese war seit 1932 verlassen, im Jahre 1958 wieder rekonstruiert, doch im Jahre 1963 endete die Produktion wegen dem beschädigten Ofen.
- Skalica** – im 19. Jahrhundert war hier weiterhin die Stadtziegelei im Betrieb, die schon seit dem 17. Jahrhundert bekannt war. Im Jahre 1913 wurde sie definitiv an die Firma Redlich aus Hodonín für 160 000 verkauft und später mit der Wiener Firma Vereinigte Ziegelwerke verbunden. Im Jahre 1922 war sie nicht mehr in Betrieb. In den Jahren 1926–1937 sind Ziegel in Skalica von Václav Lněnička erzeugt worden.
- Smolinské** – zur Zeit der 1. Tschechoslowakischen Republik existierte hier die Ziegelei von Jozef Langer, die bis zum Jahre 1950 im Betrieb war (*Zajíčková 2007*).
- Sučany** – die Ziegelei als ein Saisonbetrieb wurde hier im Jahre 1898 von Schulz gebaut. Später wurde sie modernisiert (Ziegelpressen und ein Ringofen) und im Jahre 1946 nationalisiert.
- Šajdíkovce Humence** – bis zum Jahre 1960 hat hier der Ziegler Šandera gearbeitet.
- Šaštín-Stráže** – von der 1. Tschechoslowakischen Republik bis zur Mitte des 20. Jahrhunderts existierte hier hinter dem Ortsteil Stráže, in der Flur „Cihelňa“ die Ziegelei von Imrich Kováč. Sie bestand aus vier Öfen, von denen jede auf einmal 4000 Ziegel gebacken hat. In der Ziegelei haben die Familien Halabrín und Polák gearbeitet und gelebt (Čurný – Jelínek, im Druck).
- Štúrovo** – die Ziegelei in Štúrovo entstand im Jahre 1851. Seit Ende des Ersten Weltkriegs ist sie praktisch bis zur Nationalisierung im Jahre 1948 im Besitz von Gašpar Renner gewesen.
- Šurany** – bis zur Nationalisierung im Jahre 1950 existierte hier ein kleiner saisonartiger Ziegelbetrieb, welcher der Zuckerfabrik in Šurany gehört hat.
- Tornaľa** – mit Ziegelherstellung begann man hier im Jahre 1906, als Jozef Szentiványi, Július Lekney und Jonás Rozemberg eine Ziegelei gründeten. Spätere Eigentümer waren Rozemberg und Bártha. Von 1919 bis zur Nationalisierung im Jahre 1948 war die Ziegelei im Besitz der Kommanditgesellschaft „Dampfziegelei Slaná dolina in Tornaľa“.
- Trenčín** – mit Ziegelherstellung begann man hier im Jahre 1900. Schon 1902 wurde hier ein Zickzackofen gebaut, der zusammen mit weiteren zwei Feldbrandöfen bis zur Nationalisierung in den Jahren 1946–1948 im Betrieb war.
- Trnava** – an der Wende zwischen dem 19. und 20. Jahrhundert gab es hier vier Ziegelbetriebe, von denen zwei in den Jahren 1894 bzw. 1898 entstanden sind. Von den Besitzern vom Ende des 19. Jahrhunderts bis zu den 1940ern kennen wir Pavel Mittáček (Mittacsek), Demeter (Dömötör), Heinrich Diamant, Schenk und Roth, Dušan Jurkovič, Jozef Bílik-Záhorský und J. Kovács.
- Vrbové** – seit Anfang des 20. Jh. existierten hier zwei Ziegeleien. Die erste wurde im Jahre 1900 von Juraj Mego gegründet, später übergang sie an seine Söhne Gejza und Ludovít. Die Ziegel sind mit dem Zeichen MEGO signiert worden. Die andere Ziegelei wurde von Albert Werner gegründet und sie benutzte die Ziegelzeichen WPA und APW.
- Zamarovce** – die Ziegelei wurde hier 1901 von der Familie Frimm gegründet, im Jahre 1908 wurde sie zu einer Dampfziegelei umgebaut. In demselben Jahr baute hier eine kleinere Ziegelei Mórica Mahrer, der sie später an Gustáv Dohnány verkauft hat. Nach dem Jahre 1918 wurden die beiden Ziegelbetriebe von der Ziegelei Zamarovce AG übernommen. Engagiert darin war Adolf Schlezinger.
- Zelené** – außer der Heimproduktion von Dachziegeln gab es hier drei kleine Ziegeleien. Den Impuls zur Gründung der Ziegelei in Zelené kam im Jahre 1898 von Harcsok und Ročkár. Die Ziegelei hat mehrmals ihren Besitzer gewechselt. Zur Zeit des Slowakischen Staates arbeitete die Ziegelei unter dem Namen „Vereinigte Betriebe für Dach- und Mauerziegel, AG Zelené“. Ihr Besitzer war Július Ročkár. Die zweite Ziegelei in Zelené wurde angeblich schon im Jahre 1867 vom Grafen Ritten von Rittenstein gegründet. Im Jahre 1904 ließ Norbert Baratta in Zelené ein Administrativgebäude, eine Aufbereitungsanlage und einen Ofen bauen. In den Jahren 1934–1936 wurde die Ziegelei von Tatrabanka abgekauft und diese verkaufte sie kurz danach an Michal Kováč. Unter seinem Besitz hieß sie „Fabrik für Dach- und Mauerziegel Zelené, AG“.
- Zlaté Moravce** – die Ziegelei wurde hier im Jahre 1895 gegründet und sie war im Besitz der ehemaligen Volksbank des Komitates Barsch (Tekovská ľudová banka). Ihr Besitzer war Albert Petö, deswegen trug auch der Ziegelbetrieb seinen Namen. Die Ziegelei wurde im Jahre 1948 nationalisiert.
- Zubrohlava** – die Ziegelei wurde hier im Jahre 1947 gegründet, in den Jahren 1947–1948 erbaut und 1959 verstaatlicht.
- Želiezovce** – die erste Ziegelei gründete hier ein örtlicher Aristokrat im Jahre 1898. 1903 baute man hier einen Ringofen

und 1905 wurde die erste Maschinenpresse eingebaut. Nach dem Ersten Weltkrieg übergang die Ziegelei in den Besitz des Gutsherrn Brajl, der in den Jahren 1924–1925 in diesem Ziegelbetrieb den ersten Tunnelofen in Mitteleuropa bauen ließ. Der Ofen hat angeblich vorzüglich gearbeitet, aber dessen Bedienung, Instandhaltung und Betrieb waren zu kostenaufwendig und deswegen wurde er im Jahre 1930 liquidiert.

Žihárec – die Ziegelei wurde hier im Jahre 1910 von Šubert gegründet, der dann 1920 auch einen Ringofen bauen ließ. Die Ziegelei wurde in den Jahren 1946–1948 nationalisiert.

Mgr. Marián Čurný, PhD., Archeologický ústav SAV, Výskumné pracovné stredisko Košice, Hrnčiarska 13, 040 01 Košice, marian.curny@gmail.com